24-мĕш çул тухать. Хакĕ 15 пус.

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

1941
июль
30
юнкун
177 (5892) №

Чăваш Коммуни

ВКП(б) обкомĕпе
Шупашкар хула комитечĕн,
ЧАССР Верховный Совечĕн
тата Шупашкар хула совечĕн
хаçачĕ.

ССР Союзĕнчи халăхсен аслă туслăхĕ

Германи фашизмне хирĕç пыракан отечественнăй аслă вăрçăра пĕтĕм совет халăхĕ пĕрлĕхлĕ çемье пек пулса кĕрешет. Пирĕн тăван çĕршыв кĕрешсе илнĕ чи пысăк çĕнтерÿсенчен пĕри — халăхсен туслăхĕ пулса тăрать. Çак туслăхшăн мĕнпур национальноçсен малта пыракан çыннисем, большевикла парти ертсе пынипе, темиçе вуншар çулсем хушши вăйлăн кĕрешнĕ. Большевиксем нумай нациллĕ, хăватлă государствăна туса хураканĕсем пулса тăраççĕ, çав государство пĕртан правăллă халăхсен тăванлă союзĕ çинче никĕсленсе тăрать.

Совет государствинче, Ленинпа Сталин ертсе пынипе пĕтĕм совет халăхĕ тунă государствăра, мĕн пуçламĕшĕнчен тытăнсах нациллĕ пусмăрлăхпа пĕртанмарлăхăн мĕнпур тĕслĕхĕсемпе формисене хирĕç çавтери вирлĕн кĕрешнĕ, халĕ те кĕрешеççĕ. Пролетариат диктатури тапхăрĕнче наци ыйтăвĕ тăрăх парти йышăнакан мĕнпур решенисен шухăшĕ, тесе каланă Сталин юлташ большевикла партин XII съезчĕ тĕлне хатĕрленĕ тезиссенче, национальноçсем тĕлĕшпе ирĕксĕрлессин мĕнпур формисене татăклăнах йышăнманнинче пулать; хăйсен кунçулне татса парас тĕлĕшпе халăхсен пĕртанлăхĕпе суверенноçне йышăннинче пулать; халăхсен çирĕп пĕрлешÿне пĕр-пĕринпе таччăн çыхăнса тăнă тата хăйсен ирĕкĕпе килĕшнĕ никĕс çинче кăна туса хума май пуррине йышăннинче пулать. Аслă вырăс халăхĕ, ССР Союзĕнчи пĕртан халăхсенчен пĕрремĕшĕ, ĕлĕк кая юлнă тата пусмăрта пурăннă халăхсене калама çук пысăк пулăшу пачĕ, вĕсене ирĕклĕн аталанса ÿсмелли анлă çул çине, нацисен халиччен нихçан та пулман чечекленĕвĕн çулĕ çине тухма пулăшрĕ.

Совет влаçĕ вăхăтĕнче совет халăхĕсен тĕлĕнмелле туслăхĕ ÿссе тĕрекленчĕ. Çакă вăл Совет Союзĕнчи нумай нациллĕ ĕççыннисен массисене пĕрлĕхлĕ, хăватлă государствăна пĕтĕçтерчĕ. ССР Союзĕнчи нациллĕ республикăсенчи фабрикăсемпе заводсен, чугунçулсен, шоссе çулĕсен, шыв каналĕсен, культурăллă учрежденисен, университетсен, техникумсен, санаторисен, больницăсен, ача çуратмалли çуртсен, яслĕсен строительствине калама çук пысăк средствăсем хывнă. Ĕлĕкхи вăхăтра вăл республикăсенчи халăхсен пысăк пайĕ хутла пĕлмен, вĕсенче фабрикăсемпе заводсем те пулман, унта вĕçĕмсĕр анлă пушхирсем, тундрăсем тата иртсе çÿреме май çук тайга сарăлса выртнă. Пĕтĕм çĕршывĕпех формипе нациллĕ, содержанийĕпе социализмлă культура ÿссе чечекленчĕ. Совет Союзĕнчи халăхсем çак культурăпа тивĕçлипех мухтанса савăнаççĕ. Колхозлă строй ĕлĕк çĕрсĕр, правăсăр пурăннă батраксене вĕсене ĕмĕрлĕхе усă курма панă çĕр çинче культурăллă, пуян пурнăçпа пурăнакан хуçасем пулма, çĕнĕ обществăн пĕртан правăллă строителĕсем пулса тăма май пачĕ. Халăхсем пĕр-пĕринпе туслăн пурăннă никĕс çинче ССР Союзĕнчи ĕççыннисен материаллă тата культурăллă пурнăçĕ калама çук пысăккăн ÿсрĕ.

Çак туслăхăн пĕлтерĕшне Сталин юлташ чаплă сăмахсемпе каласа пачĕ: «..ССР Союзĕнчи халăхсем хушшинчи туслăх вăл — кĕрешсе илнĕ калама çук пысăк çĕнтерÿ. Çак туслăх пурăннă чухне пирĕн çĕршыври халăхсем ирĕклĕ пулĕç тата вĕсене никам та çĕнтереймĕ. Çак туслăх пурăннă чухне пирĕншĕн никам та, шалти тăшмансем те, тулашри тăшмансем те хăрушă мар». Нумай нациллĕ совет халăхĕсем пĕр-пĕринпе килĕштерсе пурăннин вăйне кăтартса паракани Сталинла Конституци пулса тăрать. 1936 çулта ССР Союзĕн Конституци проекчĕ çинчен тунă докладра Сталин юлташ çапла каларĕ: «социализм никĕсĕ çинче нумай нациллĕ государство тунă опыт пĕтĕмпех ăнăçлă пулнине» иртнĕ тапхăр «нимĕн иккĕленмелле марах кăтартса пачĕ». Вăл çакăнта палăрчĕ: «ССР Союзĕнчи халăхсен сăн-сăпачĕ тĕпренех улшăннĕ, вĕсем хушшинче пĕр-пĕрне шанмасăр тăрас туйăм пĕтрĕ, вĕсем хушшинче пĕр-пĕринпе туслă пурăнас туйăм вăйланса кайрĕ тата, çапла вара, пĕрлĕхлĕ союзлă государствăн системинче халăхсем пĕр-пĕринпе чăн-чăнах тăванла килĕштерсе пурăнасси йĕркеленсе çитрĕ.

Çавна пула пирĕн халĕ пĕтĕмпех йĕркеленсе çитнĕ тата пур йывăрлăхсене те çĕнтернĕ нумай нациллĕ социализмлă государство пур, унăн çирĕплĕхне тĕнчен кирек хăш пайĕнчи кирек хăш нациллĕ государство та хапсăнма пултарнă пулĕччĕ».

Акă мĕншĕн ĕнтĕ, халĕ пирĕн тăван çĕршыв умне пысăк хăрушлăх тухса тăнă чухне, Гитлерăн вăрă-хурахла ордисене хирĕç пирĕн çĕршыв вилĕмлĕ тытăçăва кĕрсе кайнă чухне, пирĕн пĕтĕм халăх Германи фашизмне пурте пĕр пулса çĕмĕрсе тăкма, ăна хирĕç кĕрешме хатĕр. Мĕншĕн тесен ĕç «Совет государствин пурнăçĕпе вилĕмĕ çинчен, ССР Союзĕнчи халăхсен пурнăçĕпе вилĕмĕ çинчен, Совет Союзĕнчи халăхсем ирĕклĕн пурăнасси, е вĕсем чуралăха кĕрсе ÿкесси çинчен пырать» (Сталин).

Этемлĕхĕн ирсĕр каяшĕ Гитлер ертсе пыракан Германи фашисчĕсем мĕн тума тăрăшнине Совет Союзĕнчи халăхсем пĕлеççĕ. Халăхсене чуралăха кĕртсе ÿкересси çинчен фашистсем туса хатĕрленĕ çынçиенле плана малтан фашистла сановниксенчен пĕри пулнă, кайран фашизмран уйăрăлса кайнă Раушнингăн «Гитлер мне говорил» ятлă кĕнекинче тĕплĕн кăтартса панă. Çĕнтерес-мĕн пулсан фашистсем туса хумалли çĕнĕ йĕркен планне Гитлер çакнашкал туса палăртнă: «Пулас социальнăй строй мĕнле курăнса тăмалли çинчен эпĕ хам каласа паратăп: унта господасен класĕ пулать... унта анонимсен калама çук йышлă массисем, ĕмĕр-ĕмĕр тарçăра пурăнакансем пулаççĕ.. Аялтарахра эпир кучухнехи чурасем тесе калакан çĕнтернĕ чужестранецсен класĕ пулать. Вĕсенчен чи çÿлте çĕнĕ, высший аристократи пулать».

Акă мĕнле фашизмăн программи. Вăл программа çынсене йĕрĕнтерет, тарăхтарать, вăл этеме курайман, чи реакциллĕ, эксплоататорла программа пулса тăрать. Гитлер çав программăна ĕçре пурнăçа кĕртсе пырать. Францие, Чехословакие, Австрие, Польшăна, Норвегие, Голландие, Югославие, Грецие, Финляндие, Венгрие, Румыние, Болгарие тата ытти çĕршывсене фашизм мĕн панине пурте пĕлеççĕ. Гитлер пĕтĕм тĕнчене суклăха, выçлăха, наци тĕлĕшĕнчен пĕр-пĕрине хисеплемесĕр пурăнмалли условисене, чуралăха кĕртсе ÿкернисĕр пуçне, халăхсене вăрă-хурахла çаратнисĕр, вĕсенчен мăшкăлланисĕр пуçне, миллионшар çынсене вилĕм кÿнисĕр пуçне урăх мĕн парĕ-ха ĕнтĕ? Чи чарусăр террорпа мракобесисĕр пуçне Гитлер мĕн илсе килет-ха?

ССР Союзĕнчи мĕнпур халăхсем фашизма хирĕç кĕрешнĕ, халĕ те кĕрешеççĕ, малашне те кĕрешĕç. Халăхăн тĕлĕнмелле хăватлăн ÿссе пыракан тарăхăвĕ Германи фашизмне çĕр пичĕ çинчен шăлса ывăтĕ. Совет халăхĕсен аслă çемьи çак кунсенче чĕрĕк ĕмĕр хушшинче туса хунă хăватлă туслăха мĕн тери хакланине уççăн кăтартса парать. Çак туслăха пурте пĕрле кĕрешнипе, совет влаçĕшĕн кĕрешнĕ çĕрте пуçĕсене хунă халăхăн чи лайăх ывăлĕсен юнĕпе çирĕплетнĕ. Пур çĕрте те, советăн вĕçĕ-хĕррисĕр аслăн сарăлса выртакан пĕтĕм çĕрĕ тăрăх — «Финляндири сивĕ чултусенчен пуçласа хĕрÿллĕ Колхида патне çитиччченех» хăватлă титан—аслă совет халăхĕ хăйĕн тăван çĕршывне хÿтлеме тăнă. Ăна никам та çĕнтереймĕ, мĕншĕн тесен вăл пĕр çĕре пĕтĕçнĕ, вăл хăйĕн тарăхăвĕпе тата хăйĕн вăйĕпе тăшмансемшĕн хăрушă. Вăл хăйĕн хăватлă кĕлеткипе çĕкленсе тăрать, вăл хăйĕн вĕçĕмсĕр нумай вăйĕсене пухать. Унăн тĕлĕнмелле вăйĕсем фашистла ордасене пирĕн совет çĕрĕ çинчен шăлса ывăтĕç. Мĕншĕн тесен совет халăхĕ хăй пĕтĕм прогрессивлă этемлĕхĕн ĕçне хÿтленине пĕлсе тăрать. Вăл çакна пĕлсе тăрать: Германи фашизмне тĕп тунă хыççăн, вăл хăйĕн аслă тĕллевĕсем патне, пĕтĕм прогрессивлă этемлĕхĕн тĕллевĕсемпе пĕрпек тĕллевсем патне татах та ытларах çирĕп, шанчăклă утăмпа пырĕ.

(**«Правда» умстатьи, июлĕн 29-мĕш**).

Фашистсен пехотин икĕ батальонне çĕмĕрсе тăкнă

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, июлĕн 28-мĕш. (ТАСС спецкорĕ). Н-ски моточаçе фашистсен Ч. ялĕнче тăракан чаçĕсене пĕтерсе тăкма хушнă. Часть палăртнă вырăна тухнă, ял патне пырса кĕнĕ çĕрте хаяр çапăçу пуçланса кайнă.

Çапăçура нимĕçсен пехотин икĕ батальонне пĕтерсе тăкнă. Нимĕçсен 150 салтакне, 6 офицерне тыткăна илнĕ, 40 ытла автомашина, штаб докуменчĕсене, ручной пулеметсем тата ытти хĕçпăшалсем нумай туртса илнĕ.

И. ГРИБОВ.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН УКАЗĔ

А. Г. Костиков юлташа Социализмлă Ĕç Геройĕн званине парасси çинчен

Хĕрлĕ Çарăн çапăçу хăватне ÿстерекен пĕр вооружени шутласа кăларас тата конструкцилес тĕлĕшпе тава тивĕçлĕ чаплă ĕç тунăшăн Андрей Григорьевич **Костиков** юлташа, **Ленин орденĕпе «Серп и Молот» ятлă ылттăн медаль** тата укçан 25.000 тенкĕ преми парса, **Социализмлă Ĕç Геройĕн** званине парас.

СССР Верховный Совет Президиумĕн Председателĕ М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиумĕн Секретарĕ А. ГОРКИН.
Мускав, Кремль.
1941 çулти июлĕн 28-мĕш.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН УКАЗĔ

СССР Боеприпассен Халăх Комиссаркачĕн инженерĕсене, конструкторĕсене тата техникĕсене наградăласси çинчен

I. Хĕрлĕ Çарăн çапăçу хăватне ÿстерекен пĕр вооружени тăвас тĕлĕшпе калама çук чаплă çитĕнÿ тунăшăн çаксене наградăлас:

ЛЕНИН ОРДЕНĔПЕ

1. **Аборенков** Василий Васильевич — 1-мĕш рангри военинженер.
2. **Гвай** Иван Исидорович — инженер-механик.
3. **Галковский** Владимир Николаевич — техник-конструктор.

ĔÇЛĔХ ХĔРЛĔ ЯЛАВ ОРДЕНĔПЕ

1. **Давыдов** Николай Михайлович — старший мастер.
2. **Павленко** Алексей Степанович — техник-конструктор.
3. **Шварц** Леонид Семенович — II-мĕш рангри военинженер.

ХĔРЛĔ ÇАЛТĂР ОРДЕНĔПЕ

1. **Шитов** Дмитрий Александрович — II-мĕш рангри военинженер.
2. **Попов** Александр Сергеевич — техник-конструктор.
3. **Малов** Михаил Федорович — техник-конструктор.
4. **Глазко** Григорий Михайлович — инженер-технолог

«ЗНАК ПОЧЕТА» ОРДЕНĔПЕ

1. **Дедов** Алексей Николаевич — инженер.
2. **Буторин** Николай Степанович — II-мĕш рангри интендант.

II. **В. В. Аборенков, И. И. Гвай** тата **В. Н. Галковский** юлташсене кашнине 25.000-шер тенкĕ укçан пĕр вăхăтлă награда парас.

III. Çÿлте кăтартнă вооружение туса хатĕрлес тата ăна туса кăларма хăнăхса çитес çĕре тÿррĕмĕнех хутшăнса ĕçленĕ инженерсене, техниксене тата рабочисене укçапа премилеме СССР Совнаркомĕн СССР Боеприпассен Халăх Комиссариачĕ валли 100.000 тенкĕ уйăрса памалла.

СССР Верховный Совет Президиумĕн Председателĕ М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиумĕн Секретарĕ А. ГОРКИН.
Мускав, Кремль.
1941 çулти июлĕн 28-мĕш.

◆

Уборка пуçланас умĕн

Вăйлă тырпул туса илекен колхоз

ИШЛЕЙ. Вăрман Сÿктерти «Париж Коммуни» колхоз районра паха ĕçсемпе палăрса тăрать. Колхоз çулран çул пысăк тухăçлă тырпул, пахча-çимĕç туса илет. 1939 çулта колхоз Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕ пулма тивĕçлĕ пулчĕ.

Иртнĕ çулта ку колхоз гектартан вăтамран 16,78 центнер тĕштырă туса илнĕ. Пĕр ĕçкунĕ пуçне 4,5 килограмм тĕштырă тата 1 тенкĕ те 75 пус укçан тивнĕ. Колхозри стахановец Ефим Долганов çемьи иртнĕ çул 828 ĕçкунĕ тунă пулнă. Вĕсем пĕтĕмпе 3.638 килограмм тĕштырă, 1.415 тенкĕ укçан илнĕ. Михаил Ерманов çемьи те 800 ĕçкунĕ ытла тунă пулнă.

Кăçалхи çуракине колхоз пысăк пахалăхпа иртттернĕ. Тăпрана çулран çул çемçетсе, агротехника хушнă пек ĕçлесе пырса, колхозниксемпе колхозницăсем çулленех пысăк тухăçлă тырпул туса илме вĕренчĕç. Колхоз уйхирĕнче халĕ вăйлă тырпул çитĕнет.

Тырпула пухса кĕме пур енчен те хатĕрленсе çитнĕ. Уборка планне тунă. Ăна колхозниксен пĕрлехи пухăвĕнче сÿтсе-явнă. Кăçал колхозăн 162 гектара яхăн тĕштырă пухса кĕмелле.

Колхоз ялхуçалăх машинисене юсаса çитернĕ. Уборка вăхăтĕнче ачасен ясли пулать. Яслĕ валли апат-çимĕçсем çителĕклĕ хатĕрлесе хунă.

А. МИХАЙЛОВ.

Пысăк пахалăхлă утă

СЕНТЕРВАРРИ. «Искра» тата «Моряк» колхозсен колхозникĕсем утă çулнă çĕрте хастарлăн ĕçлеççĕ. Курăк пит çăра та çÿллĕ. Ĕçлеме пултаракан колхозниксем — ватти те, çамрăкки те — пурте ĕçе тухнă. Акă, 60 çулхи колхозница А. Данилова (икĕ красноармеец амăшĕ) ĕçре ыттисенчен юласшăн мар. Çанталăк уяр тăрать. Утăна кĕске вăхăтра çулса пуçтараççĕ. Типĕтсе пуçтарнă утăран чи лайăххине государствăна параççĕ. Утă çулнă вăхăтрах, 97 центнер парса, обязательствăна тултарчĕç те ĕнтĕ.

«Моряк» колхоз членĕсем те утă çулма кар тухнă. Утă кăçалхи пек лайăх сайра çулсенче кăна пулать, — теççĕ ватă колхозниксем. Тăваттăмĕш бригада çулакан «Малти улăх» çаранта иртнĕ çул 80 лав утă çулса илнĕ пулнă. Çав çаран çинчех кăçал 200 лав çулса пуçтарнă.

70 çулхи стариксем — К. Сергеевпа Т. Печников тата унăн пиччĕшĕ — 73 çулхи Н. Печников колхозниксем утă çулнă çĕрте те, утă типĕтнĕ çĕрте те çамрăксенчен юлмасăр ĕçленĕ.

Колхоз утă çулса пĕтернĕ. Çак кунсенче капан хывса çитереççĕ. Государствăна 120 центнер утă парса, обязательствăна пĕтĕмпех тултарнă.

Г. ЗАКАМСКИЙ.

Утă çулса пуçтарнă

ОКТЯБРЬСКОЕ. Чăнкассинчи Калинин ячĕпе тăракан колхоз утă çулса пĕтерсе, капана хывса лартрĕ. Государствăна утă парса татрĕ.

Утă çулнă вăхăтра колхозниксем пысăк хастарлăхпа ĕçлерĕç. Акă I-мĕш бригадăри Е. Четверговăпа А. Иванова утă çулнă чух куллехи нормăна 120—130 процент тултарса пычĕç.

Каннă вăхăтра колхозниксемпе колхозницăсене сывлăшран килсе тапăннинчен сыхланма вĕрентнĕ. Ку колхозра ПВХО ĕçне вĕрентме кашни бригада çумне уйрăм çын çирĕплетнĕ.

Халĕ колхоз уборкăна тимлĕн хатĕрленет.

Ф. ДАНИЛОВ.

Ăнăçлăн ĕçлеççĕ

СЕНТЕР. Муркаш ялсоветĕнчи «Авангард» колхоз кăçал тырпула пухса кĕме лайăх хатĕрленсе çитрĕ. Ялхуçалăх машинисем юсавлă. Урапасем тата лаша кÿлмелли хатĕрсем çителĕклĕ.

Çĕнĕ тырра хума амбарсене, складсене хатĕрленĕ тата вĕсене дезинфекциленĕ. Колхоз председателĕ Н. Костин юлташ тăрăшса ĕçлет. Вăл пуçарнипе 150 ача валли площадка тунă, çавăн пекех пĕрле апатланма столовăй уçнă.

Ялсоветне кĕрекен колхозсем утă çулас ĕçе те ăнăçлăн ирттереççĕ. Ку тĕлĕшпе уйрăмăнах «Знамя труда» колхоз организованно, йĕркеллĕ ĕçлет. Смирнов, Руссаков колхозниксем стахановла ĕçлесе пыраççĕ.

Муркаш ялсоветне кĕрекен колхозсем государство умĕнчи обязательствăсене срокчен тултарассишĕн кĕрешеççĕ. Буденный ячĕпе тăракан колхоз 1941 çулшăн государствăна тырă парса татрĕ. Утă çулса пĕтернĕ хыççăн заготпункта утă леçсе панă, плана пĕтĕмпех тултарнă. «Авангард» колхоз та государствăна тырă парса татнă. Çак кунсенчех «Знамя труда» колхоз та государствăна тырă парса татать.

Муркаш ялсоветне кĕрекен колхозсем уборкăна хатĕрленес тĕлĕшпе те, обязательствăсене тултарас енĕпе те ăнăçлăн ĕçлеççĕ.

Г. СОЛОВЬЕВ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

(1941 çулти июлĕн 28-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерÿ)

Июлĕн 28-мĕшĕнче Смоленск тата Житомир енĕсенче пирĕн войскăсем противника хирĕç çапăçнă. Çак енсенче пирĕн войскăсем противник наступлени тунине хирĕç калама çук вăйлăн тăраççĕ. Пирĕн войскăсем вырăнĕ-вырăнĕпе татăклă контратакăсем туса противника пит пысăк çухатусем кÿреççĕ.

Фронтăн ытти енĕсемпе участокĕсенче пысăк çапăçусемех пулман.

Пирĕн авиаци, ытти войскăсемпе таччăн çыхăнса ĕçлесе, противникăн пысăк группировкисене хирĕç кĕрешнĕ тата унăн аэродромĕсенчи авиаци çине пыра-пыра тапăннă. Тĕрĕс палăртнă даннăйсем тăрăх, июлĕн 26-мĕшĕнче нимĕçсен 109 самолетне пĕтерсе тăкнă. Пирĕн 36 самолет пĕтнĕ.

Хĕрлĕ Ялавлă Балти флочĕн çыранри оборонипе авиацийĕ противникăн миноносецне тата сторожевой икĕ карапне путарнă. Пирĕн флотăн пĕр миноносец пĕтнĕ.

* * *

Нимĕçсен фашистла войскисем Совет Союзне хирĕç туса пыракан вăрçăра отравляющи веществосемпе анлăн усă курма хатĕрленни çинчен Совет Союзĕнчи тата ют çĕршывсенчи хаçатсенче Германин главнăй командованийĕн секретлă докуменчĕсене пичетлесе кăларнă хыççăн, — нимĕçсене сутăннă Финляндири радио июлĕн 25-мĕшĕнче çапла пĕлтернĕ: «Германири çар çыннисем: çав документсене ССР Союзĕнче суя майсемпе хатĕрлесе кăларнă тесе татăклăнах пĕлтереççĕ», тенĕ. Анчах та, пичетлесе кăларнă фактсемпе документсене ниепле те сирсе яма май килменнипе, вĕсене пичетлесе кăларнă хыççăн тепĕр куннех Германири информаци бюровĕн ирĕксĕрех çав документсен чăнлăхне йышăнмалла пулнă.

Халĕ ĕнтĕ фашистла пропаганда суя хыпар сарас тĕлĕшпе вырнаçусăр çĕнĕ трюк туртса кăларнă. Июлĕн 26-мĕшĕнче нимĕçсен информаци бюровĕ радио тăрăх пĕлтерÿ панă, унта вăл нимĕç фашисчĕсем Турци çине тапăнма хатĕрленни çинчен Германин главнăй командованин секретлă докуменчĕсен, карттисемпе схемисен, совет хаçачĕсенче пичетлесе кăларнăскерсен, чăнлăхне йышăнмасть. Вĕсене «совет пропаганди шухăшласа кăларнă» тесе пĕлтерет.

Совет Информаци Бюровĕ кун пирки çапла пĕлтерет: Турцири аэродромсем, арсеналсем, вăрçă хатĕрĕсем туса кăларакан предприятисем т. ыт. те ăçта вырнаçса тăни çинчен калакан чăн документсене, карттăсемпе схемăсене Совет Правительстви Турцин Мускаври посолне г. Актая панă, çавăн пекех вĕсене ютçĕршывсен Мускаври корреспонденчĕсене пăхса тухса паллашма панă. Çав документсем питех те тĕрĕс пирки, преступлени тунă çĕртех тытнă гитлеровецсем Турци республики çине вăрçăпа тапăнма хатĕрленнине хăйсем суйнипе пытарма пултараймаççĕ.

* * *

Юлашки кунсенче фронтăн Смоленск енчи участокĕсенчен пĕринче нимĕçсен чылай блиндажĕсемпе укрепленисем туса çирĕплетнĕ точкисене туртса илнĕ чухне, пирĕн чаçсем Австрин пулеметчикĕсене тупаççĕ. Июлĕн 26-мĕшпе 27-мĕшĕнче кăна çавăн пек кăкарса лартнă пулеметчиксене пурĕ 12 тупнă. Пулеметчик Фердинанд Керберăн аллине уйрăм çăраççипе питĕрнĕскер тимĕр сулă тăхăнтартнă. Çав сулăран тимĕртен тунă вăрăм сăнчăр тыттарнă, ăна пулемет рукояткинчен кăкарса хунă. Çапла вара, пулеметчик блиндаж патĕнчен ниçталла та каяймасть. Тыткăна лекнĕ пулеметчик çапла каласа панă: пулемет çумне ăна каçхине, красноармеецсен чаçĕсем хĕснипе, каялла чакнă чухне нимĕç войскисем кăкарса лартнă. Пулеметчик пит-куçне хурçă хулăпа хĕнесе ватса пĕтернĕ. «Блиндаж патĕнче пĕччен тăрса юлсан, — каласа парать Ф. Кербер, — малтанах эпĕ перкелерĕм, мĕншĕн тесен мĕнле те пулин офицер каялла таврăнĕ те приказа пурнăçа кĕртменшĕн персе вĕлерĕ, тесе хăрарăм. Анчах та эпĕ çÿлелле петĕм. Ун хыççăн, нимĕçсем 3—5 километр каялла чакнине курсан, эпĕ пеме чарăнтăм. Эпĕ совет войскисем çине пĕр пуля та кăларса ямарăм. Каялла чакакан нимĕçсем çине пулеметран çавтери перес килчĕ...» Икĕ блиндажра пачах халран кайса çитнĕ австриец-пулеметчиксене тупнă. Пулемет çумне кăкарса лартнă салтаксем валли нимĕç офицерĕсем пĕр тĕпренчĕк çăкăр та хăварман.

* * *

Шоферсем Артамоновпа Овчинников пирĕн чаçсем валли боеприпассем турттарнă чухне фашистсен икĕ самолетне асăрханă. Машинăсене чарса тата вĕсене лайăххăн маскировка тунă хыççăн, вĕсем самолетсене сăнама тытăннă. Часах вĕсем самолетсенчен ултă парашютист пĕрин хыççăн теприн аннине курнă. Диверсантсем аннă çĕре хăвăрттăн пырса, Артамоновпа Овчинников юлташсем фашистсем çине тапăннă. Диверсантсем вĕсене хирĕç тăма хăтланнă, анчах та Артамонов юлташ гранатăпа пĕр нимĕçне вĕлернĕ, иккĕшне йывăр амантнă. Ыттисем парăннă. Хастарлă шоферсем вĕсене штаба илсе пынă.

* * *

Кĕçĕн лейтенант Севрюков ертсе пыракан боецсен группи Ф. местечкинчен каялла чакакан нимĕçсене хыçалтан хăваласа пынă чухне тăшман тылне лекнĕ. Çĕрле хăйсен чаçĕ патне пынă чухне боецсем нимĕçсен мотомехколоннине курнă. Колонна çине гранатăсем тата горючи тултарнă бутылкăсем пăрахса, паттăр боецсем тăшманăн темиçе машинине çунтарса янă. Анран тухнă нимĕçсем, тĕлли-паллисĕр пеме пуçласа, хăйсен нумай салтакĕсене вĕлернĕ тата амантнă. Лейтенант Севрюков ертсе пыракан боецсен группи хăйĕн чаçне пĕр çухатусăр таврăннă.

* * *

Тăшман пехоти, çирĕм танк хÿтлесе пынипе, Н. станцине атакăланă. Çав станци патĕнче капитан Тарасов ертсе пыракан бронепоезд тăшмана хирĕç кĕрешнĕ пулнă. Бронепоезд командине подкрепленисем пырса çитиччен станцине тытса тăма хушнă. Противник танкĕсене хирĕç бронепоезд çинчен пур средствăсемпе те пенĕ. Артиллеристсем-наводчиксем Шилкин, Преображенский тата Черных тĕл персе фашистсен 18 машинине пĕтерсе тăкнă. Красноармеецсен пырса çитнĕ чаçĕсем тăшман пехотине каялла хăваласа янă. 18 танксăр пуçне фашистсен çапăçу пулнă вырăнта 9 станковăй пулемет, 21 çăмăл пулемет тата 150 ытла винтовка выртса юлнă. Нимĕç салтакĕсемпе офицерĕсем 200 çынна яхăн вилнĕ тата аманнă.

* * *

Нимĕçсен тыткăна лекнĕ санитарĕ Гейнц Ремер хăйне допрос тунă чухне çапла каласа панă: «Икĕ эрне каялла пире çакăн пек приказ пачĕç: аллиурисене пачах татнă е сыватма май çук амантнă салтаксене çапăçу хирĕнчен илсе каймалла мар, терĕ. Пĕррехинче эпĕ полевой госпитале аллине татнă салтака илсе пытăм. Çакăншăн мана аманнă салтак куçĕ умĕнчех строгий выговор пачĕç, Германи çарне юрăхсăр чăлахсене малашне госпитале илсе пымалла мар, тесе асăрхаттарчĕç. Эпĕ: госпиталь начальникĕ йывăр аманнă салтаксене пулăшу пама йышăнманни тĕрĕс пулать-и, тесе ыйту патăм. Çак ыйтăва хирĕç çар врачĕ Брюннер çапла ăнлантарса пачĕ: Германи çарĕн главнăй командованийĕ çавăн пек хушнă. Ун пек аманнисене пулăшу панин усси çук, мĕншĕн тесен сывалнă хыççăн та вĕсем пурпĕрех строя тăма юрăхсăр».

* * *

Германире продовольстви тĕлĕшĕнчен пурнăç кунран кунах начарланса пырать. Фашистла военщина Германия оккупациленĕ çĕршывсенчен продовольствие пур майсемпе те тăпăлтарса илет. Юлашки эрнесенче Чехословакири ялсенче выльăхсене виççĕмĕш хут реквизици тунă. Югославирен пĕтĕм пахча-çимĕçсемпе фруктсене туртса илсе кайнă. Голландипе Францирен халăхран туртса илнĕ çусемпе пулă тиенĕ поездсене Германие ăсатнă. Болгарире продовольстви тĕлĕшĕнчен пурнăç питех те начар пулсан та, нимĕçсем мĕнпур тырпула хăйсене сутараççĕ. Болгарин суту-илÿ делегацине Германие пыма чĕннĕ. Официальнăй йĕркепе çапла пĕлтернĕ: делегаци эрехпе виноград сутасси çинчен калаçусем тумалла. Чăннипе сăмах Германи валли Болгарирен продовольстви тăратасси çинчен пырать. Болгарири выçă ларакан хĕрарăмсемпе ачасенчен юлашки çăкăр татăкне туртса илеççĕ.

* * *

Совет медицинин работникĕсем боевой обстановкăра чăн-чăн героизмпа хастарлăх кăтартаççĕ. 2-мĕш рангри военврач С. Простаков йывăр аманнă боецăн пурнăçне çăлса хăварас шутпа уйри перевязочнăй пунктра сложнăй операци тунă. Çакăн хыççăн кăна аманнă боеца госпитале ăсатнă. Виççĕмĕш рангри военврач Елизавета Малютина, хăй аманнă пулсан та, эвакуаци тунă районра аманнă мĕнпур красноармеецсене тыла ăсатса яриччен госпитальрен тухса кайман. Юлашки машина аманнисемпе тулса ларнă пулнă, Малютинăна хăйне валли те вырăн пулман. Вăл шофера боецсене илсе кайма хушнă, хăй вара противник персе тăнă çĕртех юлнă. Ăна мотоциклист пырса илсе кайнă. Военфельдшер Б. Христофоров полевой госпитале йывăр аманнă красноармееца илсе пынă. Çав красноармеецăн пурнăçне çийĕнчех юн янипе кăна çăлса хăварма пулнă. Христофоров юлташ боец пурнăçне çăлса хăварнă, аманнă боеца вăл хăйĕн юнне 400 грамм янă.

Совет Информаци Бюровӗнчен

(1941 ҫулти июлӗн 29-мӗшӗнчи ирхи пӗлтерӳ)

Июлӗн 29-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле пирӗн войскӑсем Невель, Смоленск тата Житомир енӗсенче ҫӗрӗпех ҫапӑҫнӑ. Фронтӑн ытти енӗсемпе участокӗсенче нимӗнле пысӑк улшӑнусемех те пулман.

Пирӗн авиаци ҫӗр ҫинчи войскӑсемпе пӗрле противникӑн пысӑк группировкисене тата унӑн аэродромӗсенчи авиацине пыра-пыра ҫапнӑ.

* * *

Майор Седов ертсе пыракан авиачаҫри совет летчикӗсем фашистсен бомбардировщикӗсемпе истребителӗсене О. хули патне пынӑ ҫӗрте кӗтсе илнӗ. Нимӗҫсен самолечӗсене хирӗҫ ҫапӑҫма пуҫласа, пирӗн летчиксем 5 «Мессершмитта» тата 2 «Юнкерса» персе ӳкернӗ. Пирӗн летчиксем ҫапнинчен ҫӑлӑнса юлас тесе, нимӗҫсем урӑх еннелле вӗҫсе кайма хӑтланнӑ, анчах та вӗсене хирӗҫ юнашар аэродромран совет истребителӗсен тепӗр отрячӗ вӗҫсе тухнӑ. Фашистсем, хӑйсен бомбисене тӗлли-паллисӗр пӑрахса, тӗрлӗ еннелле сапаланса кайнӑ. Нимӗҫсен нумайӗш летчикӗсем тарса хӑтӑлма пултарайман. Ҫак ҫапӑҫура пӗтӗмпе 7 «Юнкерса» тата 12 «Мессершмитта» пӗтерсе тӑкнӑ. Фашистсем хула ҫине пырса тапӑнассине сирсе янӑ.

* * *

Н-ски уйрӑм батальонӑн капитан Александр Бородавкин ертсе пыракан разведки тӑшманӑн икӗ мотодрезинине тытса илнӗ. Нимӗҫсен штабра ӗҫлекен 5 офицерне вӗлернӗ, иккӗшӗ тыткӑна парӑннӑ. Оперативлӑ хаклӑ документсем тытса илнӗ.

* * *

Летчик лейтенант Постченко противникӑн шыв айӗнелле пытанакан подводнӑй лодкине асӑрханӑ. Бомбӑсене ӑнӑҫлӑн пӑрахса, Постченко юлташ фашистсен лодкине шыва путарнӑ.

* * *

Капитан Цурцумия ертсе пыракан самолетсен группи Плоештири нефтеперегоннӑй заводсем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Тӑшманӑн оборонине улталаса, пирӗн самолетсем пӗлӗтсем хушшинчен тӳрех нефтеперегоннӑй комбинат ҫине чӑмса аннӑ. Бомбӑсем пӑрахнипе калама ҫук пысӑк пушарсем тухнӑ. Пырса тапӑнни ҫавтери кӗтмен ҫӗртен пулнӑ пирки, тӑшманӑн зенитнӑй артиллерийӗ пирӗн самолетсем хӑйсен бази ҫине вӗҫсе кайсан тин пеме пуҫланӑ. Каялла таврӑннӑ чухне капитан Цурцимия ертсе пыракан чаҫри летчиксем фашистсен икӗ истребительне персе ӳкернӗ.

* * *

Противникӑн моторизованнӑй полкӗ нимӗҫсен малалла кӗрсе кайнӑ танковӑй колоннипе пӗрлешме хӑтланса пӑхнӑ. У. пункт ҫывӑхӗнче фашистсене майор Липатов ертсе пыракан часть сасартӑк атакӑланӑ. Кӑнтӑрла пуҫланнӑ ҫапӑҫу каҫ пулса тӗттӗмленсен тин вӗҫленнӗ. Тӑшман темиҫе хутчен те контратака туса пӑхнӑ, анчах кашнинчех калама ҫук пысӑк ҫухатусем тутарса ӑна каялла хӑвала-хӑвала янӑ. Каҫхине нимӗҫсем хӑйсен юлашки вӑйӗсене пухнӑ та, хупӑрласа илнӗ ҫӗртен татса тухса хӗвеланӑҫ еннелле кайма хӑтланнӑ. Фашистсене старший лейтенант Махров юлташӑн танковӑй подразделенийӗ кӗтсе илнӗ. Тӑшманӑн мотомехполкне ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Ҫапӑҫу хирне нимӗҫсен вилнӗ тата аманнӑ салтакӗсемпе офицерӗсем 500 ҫын ытла выртса юлнӑ. Грузовой автомашинӑсене 100 ытла пӗтерсе тӑкнӑ, 10 станковӑй тата 14 ҫӑмӑл пулемет, 9 противотанковӑй оруди тытса илнӗ.

* * *

К. районӗнче нимӗҫсен войскисен группине ҫӗмӗрсе тӑкнӑ хыҫҫӑн, Германин пехота полкӗн штабӗнче документ тупнӑ, ҫак документ фашистла ҫӑхансене ҫӗнӗрен тӑрӑ шыв ҫине кӑларать. Полк командирне продовольстви турттарса пырас ӗҫри йывӑрлӑхсем ҫинчен пӗлтерсе, штабри офицер К. Фольмер малашне полкӑн личнӑй составӗ валли продуктсене вырӑнтах шыраса тупма сӗнет. Юлашкинчен, полк командирӗн, пулса тӑнӑ положенине шута илсе, мӗнпур офицерсене ҫакӑн ҫинчен секретлӑ майпа пӗлтермелле тесе ҫырать: «1) тыткӑна илнисене персе пӑрахмалла; эпир вӗсене продуктсем пама пултараймастпӑр, мӗншӗн тесен нимӗҫсен чаҫӗсем хӑйсем те талӑкри рациона илеймеҫҫӗ; 2) тыткӑна илнисене вӗлернӗ чухне пысӑк квалификациллӗ рабочисен (30 ҫултан иртменнисен, вӑйпиттиллисен) пысӑк мар группине Германири заводсенче ӗҫлемешкӗн суйласа илме юрать».

* * *

Нимӗҫ войскисене хирӗҫ тунӑ диверсиллӗ ӗҫсен хисепӗ Францире кашни кунах ӳссе пырать. Сен-Жан де ла Бретенра (Сена тата Марна департаменчӗ) таварсем тиенӗ поезд рельсӑсенчен тухса кайнӑ. Германи валли бензин тултарнӑ 15 цистернӑна пӗтерсе тӑкнӑ. Сен-Поль де Тарнуазра нимӗҫсен груз тиенӗ 6 вагонне ҫунтарса янӑ тата чугунҫулсене ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Сен-Пьер де Корта Германие яма хатӗрленӗ 200 вагона тытса чарнӑ. Вагосен буксисем юсавлӑ пулман. Сен-Уенра нимӗҫсен машинӑсене сӗрмелли ҫуне 6000 литр ҫунтарса янӑ. Буржри арсеналра пӑшал тарне пӗтӗмпех шыва йӗпетнӗ. Чылай предприятисенче (Бордори тинӗс верфӗсенче, Мартинэри тата Гранд-Комбри рудниксенче, Женев Иври заводра, Дравей верфӗсенче т. ыт. те) забастовкӑсем пулнӑ. Совет Союзне хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пулма «доброволецсене» пухнине хирӗҫлесе, Парижри халӑх демонстрацисем туса ирттернӗ. «Доброволецсене» пухакан бюросене ҫӗмӗрсе тӑкнӑ.

* * *

Вӑйлӑ тырпула кӗске срокра пухса кӗме тата государствӑна тырпул тӑратас плана срокчен малтан пурнӑҫа кӗртме совет хресченӗсем пӗтӗм вӑйхӑвата мобилизацилеҫҫӗ. Запорожье районӗнчи «Большевик» артельри ҫамрӑк комбайнер Куценко юлташ «Коммунар» комбайнпа кашни кунах 25—30 гектар вырса пуҫтарать. Тырпул пухса кӗрес ӗҫре пиллӗк кун ӗҫлесех Куценко юлташ 55 килограмм горючи перекетлесе хӑварнӑ. Хӗрача трактористкӑсем Худякова тата Карташева юлташсем пысӑк ҫитӗнӳсем тунӑ. Вӗсем нормӑна 150—160 процент тултараҫҫӗ. Вӗсенчен кашниех тӗштырӑсене пухса кӗрес ӗҫре 72-шер килограмм горючи перекетлесе хӑварнӑ та ӗнтӗ. Красноармейски районри «Большевик» колхоз комбайнерки Буклова юлташ кашни кунах икӗ норма тата ытларах та тултарать. Унӑн «Коммунар» комбайнӗ кашни кунах 30—34-шар гектар тӗштырӑ вырса пуҫтарать. Васильевски МТС-ри комбайнеркӑсем, Серая тата Соломенко юлташсем, «Коммунарпа» ӗҫлесе, кашни кунах 29-шар гектар выраҫҫӗ. Орджоникидзе крайӗнчи Изобильненски районри колхозсенчи ҫамрӑксем уйхирсенче стахановла ӗҫлеҫҫӗ. Колхозница Валя Кравченко темиҫе ҫул хушши комбайн ҫинче ӗҫлемен пулнӑ. Отечественнӑй вӑрҫӑ пынӑ вӑхӑтра вӑл тӑван ҫӗршыва сыхлама Хӗрлӗ Ҫара илнӗ юлташ вырӑнне ӗҫлеме штурвала алла илнӗ. Кашни кунах Валя Кравченко 20—22 гектар тулӑ вырса пуҫтарать, нормӑна нумай ирттерсе тултарать. Колхозниксем государствӑна срокчен тырӑ парас ӗҫе организацилеҫҫӗ. Крым АСС Республчкинчи Сейтлерски районри Сталин ячӗпе тӑракан колхоз государствӑна тырӑ парас ӗҫе срокчен 12 кун малтан вӗҫленӗ. А. Чалуков, А. Оганов тата Р. Усеинов возчиксем тырпула талӑкӗпех турттарассине организациленӗ. Норма тӑрӑх пӗр кунта 90 центнер турттарас вырӑнне, вӗсем кашни кунах 140—150-шар центнер тырӑ турттарнӑ. Орджоникидзе крайӗнче тырӑ пама чи малтан Егорлык районӗнчи колхозсем пуҫланӑ. Пӗр кун хушшинче колхозсем государствӑна 3694 центнер чи лайӑх тырӑ леҫсе панӑ.

Июлӗн 28-мӗшпе 29-мӗш хушшинче ҫӗрле нимӗҫ самолечӗсем Мускав ҫине пырса тапӑнни

Июлӗн 28-мӗшпе 29-мӗш хушшинче ҫӗрле нимӗҫ самолечӗсем, пурӗ 140—150 самолет, Мускав ҫине массӑллӑн пырса тапӑнма хӑтланнӑ. Зенитнӑй батарейӑсем заградительнӑй майпа персе тӑни тата ҫӗрлехи истребительсен заградительнӑй отрячӗсем тӑшман самолечӗсен отрячӗсене салатса янӑ, вӗсене Мускав патне пыма паман. Хула патне 4—5 самолет ҫеҫ вӗҫсе пынӑ. Туллимар даннӑйсем тӑрӑх, противникӑн 9 самолетне персе антарнӑ. Пирӗн авиацин ҫухату пулман.

Нимӗн тӗлли-паллисӗр пӑрахнӑ бомбӑсем пурӑнмалли ҫуртсем ҫине ӳкнӗ. Тухнӑ пушарсене ҫийӗнчех сӳнтернӗ. Ҫынсем хушшинче вилнисемпе аманнисем кӑштах пур.

Колхоз дозорӗсем

Тӗнсӗр ялӗ витӗр тухса хӗвелтухӑҫ еннелле кӑшт утсан Анишпуҫ ялне пырса кӗретӗн. Урампа иртсе пыратпӑр. Кашни ҫурт тӗлнех каткапа е пичкепе шыв лартнӑ, хӑйӑр купаланӑ, алӑ айӗнчех витресем, пусмасем, пакурсем, сенӗксем, пуртӑсем тӑраҫҫӗ, мӑръесене шуратнӑ.

Ял хӗрӗнче сарай ларать. Унта насос, 2 пичке, пагорсем, витресем, ломсем, кӗреҫесем, т. ыт. те пур. Вӗсем юсавлӑ. Унтах кӳлме хатӗрленӗ лаша тӑрать.

Сарай патӗнче иккӗн уткаласа ҫӳреҫҫӗ, вӗсем колхозӑн черетлӗ дозорӗсем, пӗр талӑк хушши ниҫта уйӑрӑлмасӑр тӑраҫҫӗ. Талӑк иртсен, вӗсене урӑх ҫынсем улӑштараҫҫӗ. Склад патӗнче сторож Яков Петров тӑрать.

Ял ҫумӗнчи Урампуҫ ятлӑ хирте ыраш пуссинче ҫӳллӗ вышка ларать. Вышка ҫинче Яков Агафонов тата Федот Петров колхозниксем ҫӗрӗн-кунӗн тӑраҫҫӗ. Унтах уйхир хуралҫи Иван Дмитриев та уткаласа ҫӳрет.

Ҫапла организациленӗ Анишпуҫӗнчи «Машинострой» колхоз правленийӗ колхозӑн тырпулне тата пурлӑхне сыхлас ӗҫе.

Вӑйлӑ тырпулпа обществӑллӑ пурлӑха сыхлас ӗҫе районри ытти колхозсем те аван организацилерӗҫ. Ильич ячӗпе тӑракан колхоз хире 2 вышка туса лартрӗ. Вышкӑсем ҫинче П. Орловпа Е. Алексеев хуралҫӑсем ҫӗрӗн-кунӗн тӑраҫҫӗ. «Совет» колхоз правленийӗ хуралҫӑ А. Гурьев юлташ валли лаша уйӑрса панӑ. Гурьев юлташ хир тӑрӑх лашапа ҫӳрет. «Новая сила» колхозра уйхире сыхлама ятарласа ҫынсем уйӑрнӑ, правлени членӗсем хӑйсем те черетпе уй тӑрӑх ҫӳреҫҫӗ.

Гр. ПЕТРОВ.

ҪӖРПУ. (Хамӑр корр.).

Отечественнӑй вӑрҫӑн фрончӗсенче

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. Орденоносец Е. П. Тарасов ертсе пыракан танк экипажӗ тӑшманӑн икӗ танкне ҫӗмӗрсе тӑкнӑ, ыттисене каялла чактарнӑ. УКЕРЧӖК ҪИНЧЕ: Е. П. Тарасов.

Н. Колли фото-ӳкерчӗкӗ. (ТАСС).

Разведчиксемпе партизансем

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. Пирӗн темиҫе броневик разведчиксемпе пӗрле нимӗҫсем йышӑннӑ территоринче фашистла войскӑсем тӑракан вырӑнсене чылай шалалла кӗнӗ.

Тӑшман колоннисем пынӑ ҫулсен айккисенче партизансен движенийӗ кунран-кун вӑйланса пырать. Партизансем захватчиксене шиклентереҫҫӗ. Броневиксем 65 метр малалла кӗрсе, ҫуррине ҫунтарса янӑ пысӑк мар ял ҫывӑхӗнче чарӑннӑ. Броневиксем раща вӑрманта чарӑнса тӑнӑ. Капитан Хрустицкий машинӑран виҫӗ красноармеецпа тухса, ҫул хӗрринчи канав тӑрӑх малалла кайнӑ.

Акӑ ял. Капитан тата красноармеецсем ҫуннӑ ҫуртсем патӗнчен иртсе пыраҫҫӗ. Чи хӗрринчи пӳртре вӗсем ватӑ старике курнӑ.

Старик совет ҫыннисем пулнине чухласа илсен, савӑннӑ, паттӑрланнӑ, хӑйӗн ывӑлӗн ывӑлне чӗнсе илсе, кӗскен:

— Командира ертсе илсе кай,—тенӗ.

14 ҫулхи ҫамрӑк ача хӑйӗн аллине антарса лартнӑ картусӗ патне тытнӑ, унӑн куҫӗсем хавaслӑн йӑлкӑшнӑ.

— Капитан юлташ, айтӑр, сире ертсе каятӑп, — тенӗ ҫамрӑк ача. Ҫав вӑхӑтра вӑл — мана Василь тесе чӗнеҫҫӗ, эпӗ кунта связист вырӑнӗнче,— тесе пӗлтернӗ.

Капитан тата картусне антарса лартнӑ ҫамрӑк ача раша вӑрманӗ патне пынӑ. Ҫамрӑк ача шӑхӑрнӑ. Хырсем хушшинчен ҫӳллӗ мар ҫын, 40 ҫула ҫитнӗ, хӗрлӗ сухаллӑ тата нимӗҫ автоматне хулпуҫҫи ҫине ҫакнӑ ҫын тухнӑ.

— Ӑҫтан ку? — ыйтнӑ капитан автомат ҫине кӑтартса.

— Туртса илнӗ.

— Отряд пысӑк-и?

— Йышланатпӑр. Ҫӗнӗрен юлташсем килсе тӑраҫҫӗ.

— Сире хӗҫпӑшал хушса памалла мар-и?

— Пулсан, илме юрать. Памасан та хамӑрах тупма пултаратпӑр. Пирӗн, — тенӗ партизансен отрячӗн командирӗ,— пур ҫӗрте те: ҫулсем, вӑрмансенчи утма ҫулсем ҫинче тӑшмана хирӗҫ кӗрешмелле, ӑна ҫӗмӗрмелле. Фашистла сволочсем пирӗнтен ырӑ пурнӑҫ кӗтеймӗҫ.

Партизанӑн кашни сӑмахӗ ҫирӗп, захватчиксене курайманлӑха кӑтартса парать, туртса илнӗ ҫӗр ҫинчен тӑшман часах каялла тарассине шанса тӑрать.

Капитан партизана фронтсенчи ӗҫсем ҫинчен каласа панӑ. Чылайӗшӗ партизансемшӗн паллӑ пулнӑ. Сталин юлташ сӑмахӗ, тӑшмана хирӗҫ тӑрса ҫӗмӗресси кунран-кун вӑйланса пыни, нимӗҫсен нумай чаҫӗсене ҫӗмӗрсе тӑкни тӗрлӗрен майсемпе партизансем патне ҫитнӗ.

Капитан нимӗҫсен чаҫӗсем пирки кирлӗ сведенисем илнӗ. Вӑл танкеткӑсен пысӑк мар колонни О. ҫине тапӑнни, анчах ҫакӑнпа нимех те тухманни ҫинчен пӗлнӗ. Нимӗҫсем пирӗн тыла кӗрсе кайма шутланӑ.

Темиҫе минутӑран разведчиксен броневикӗсем проселок ҫулӗ тӑрӑх О. патнелле пынӑ. Часах вӗсем колоннӑна курнӑ, ун ҫине персе тӑма тытӑннӑ. Танкеткӑсем вӑрмана кӗнӗ. Вӗсемпе пӗрле автобус та пынӑ. Пулясем лекнипе вӑл чарӑннӑ. Автобусран темиҫе фашист сиксе тухса, броневиксем кӗме пултарайман вӑрмана кӗрсе ҫухалнӑ.

Каҫхине капитан часть командирне разведкӑн малтанхи результачӗсем ҫинчен каласа панӑ.

— «Чӗлхе» ӑҫта?

— «Чӗлхе» пулать, — ответленӗ капитан. — Эпир партизансемпе ҫыхӑну тытатпӑр. Вӗсем вӑрманта хӑйсем хуҫа: пире «чӗлхе» тупса параҫҫӗ.

Чӑнах та тупнӑ.

Ирхине часть командирӗ умӗнче автобус ӑшӗнчен сиксе тухса, вӑрмана кӗрсе ҫухалнӑ, тыткӑна лекнӗ унтер-офицер тӑнӑ. Командир блиндажӗнче автобус ӑшӗнчен кӑларса илнӗ япаласем: нимӗҫ карттисем, пломбӑллӑ тимӗр ещӗк, кӗпесем, матери татӑкӗсем, хӗрарӑмсем тӑхӑнакан туфлисем тата тапочкӑсем выртнӑ.

— Мана, — тенӗ унтер-офицер, — Германи ҫарӗнчи унтер-офицер ответлеме тивӗҫлӗ ыйтусем кӑна парӑр.

— Ҫаксем мӗн? — ыйтнӑ командир фашистсем вӑрланӑ япаласем ҫине кӑтартса. — Ҫакӑ-и сирӗн офицерла тивӗҫлӗх?

Фашист нимӗн те ответ пама пултарайман.

САДОВСКИЙ.

Пӗччен пиллӗкӗне хирӗҫ

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, (ТАСС). Хӑвӑрт вӗҫекен бомбардировщиксен лейтенант Виктор Левченко ертсе пыракан звени противникӑн тылне шала кӗрсе кайса разведка тунӑ. Кӗтмен ҫӗртен пирӗн самолетсене тӑшманӑн истребителӗсен пысӑк ушкӑнӗ тапӑнса атакӑланӑ. Совет бомбардировщикӗсем ҫине пур енчен те вӑйлӑн персе тӑнӑ. Фашистсем ҫурӑлса каякан пысӑк калибрлӑ пулясемпе пенӗ. Тӑшманӑн тактики — пирӗн самолетсене пӗрерӗн пӗтерсе тӑкасси. Левченко тӑшманӑн тактикине лайӑх пӗлнӗ, ҫавӑнпа та вӑл ҫапӑҫӑва хӑй ҫине илсе юлташӗсем ҫине тӑшман персе тӑнине сирсе яма шухӑшланӑ. Унӑн юлташӗсен разведкӑра пухнӑ сведенисене штаба васкавлӑн илсе ҫитермелле пулнӑ.

Левченко малалла вӗҫсе тухнӑ. Ӑна пилӗк «Мессершмитт» ҫавӑрса илнӗ: сылтӑм енчен иккӗн, сулахай енчен иккӗн тата тепри ҫӳлтен. Хӑюллӑ летчик тӑшман самолечӗсем хушшинче маневр туса, персе тӑнӑ ҫӗртен чееп тухса шунӑ. Левченко питӗ аяла анса хӑвӑрт вӗҫме тытӑннӑ хыҫҫӑн стрелок-радист Николай Бурцев гашетка ҫине пуснӑ. Трассировка тӑвакан пулясен вутлӑ ҫиҫӗмӗ пӗлӗтсем хушшине касса кӗнӗ, сылтӑм енчен тапӑннӑ икӗ «Мессершмитт» аяккалла пӑрӑнса кайнӑ.

— Сулахай енне ҫавӑр, эпӗ вӗсене халех тӑрантаратӑп, тенӗ Бурцев летчика.

Пилот унӑн ыйтӑвне хӑвӑрт пурнӑҫланӑ, анчах тӑшман персе тӑракан вырӑнтан тухса тарнӑ.

— Тараймӑн, ирсӗр! — тесе кӑшкӑрнӑ Левченко самолета сылтӑмалла тытса.

Ҫав самантрах Бурцев пеме тытӑннӑ. «Мессершмитт» ҫӑра тӗтӗмпе ҫавӑрӑнса ҫамрӑк йывӑҫсен вӑрманӗ ҫине персе аннӑ. Темиҫе минута иртнӗ, сывлӑшра тӑшманӑн иккӗмӗш истребителӗ ҫунса кайнӑ, ӑна Бурцев 150 метр ҫӳллӗшӗнче персе ӳкернӗ.

Анчах кӗтмен ҫӗртен Левченко самолечӗ хӑвӑрт аялалла анма пуҫланӑ, Левченко вӑрман ҫинелле ҫул тытнӑ. Летчик кабинине ҫулӑм ҫавӑрса илнӗ. «Мессершмитт» ҫунакан самолет ҫине тата хытӑрах персе тӑма пуҫланӑ. Аэродрома ҫитме тата 50 километр юлнӑ.

— Ҫирӗп пул, шӑллӑм, стервятника хӳре патне ан яр.

— Юрать, — тесе ответленӗ те Бурцев, пуҫ тӑрӗнче пыракан «Мессершмитт» ҫине хытӑ пеме тытӑннӑ.

Тӑшман самолечӗ мал енне ҫавӑрӑнса ӳкнӗ.

— Бурцев, асту, сылтӑм енче пикирозка тӑвать, — тесе кӑшкӑрнӑ Левченко.

Анчах пулемет шарламан, летчикӑн паттӑр юлташӗ нимӗн те чӗнмен. Бурцев тӑваттӑмӗш «Мессершмитта» персе антарма хатӗр пулнӑ, ҫав самантра ӑна тӑшман пульли пырса лекнӗ.

Левченко хӑвӑрт вӗҫме тытӑннӑ. Вут хӗлхемӗ питҫӑмартисене пӗҫертнӗ, ҫӑра тӗтӗм сывлама чӑрмантарнӑ. Вӑл хӑйӗн юлташне вӗлернӗшӗн тӑшмана ҫамкаран пырса ҫапса таврӑма шухӑшланӑ. Анчах нимӗҫ ӑна хирӗҫ атакӑна кӗмен, хӑраса айккинелле пӑрӑннӑ та, пӑрахса тарнӑ. Левченко аэродром ҫинелле ҫул тытнӑ. Базӑна ҫитме темиҫе километр юлнӑ хыҫҫӑн, вут хыпса илнӗ самолет сулкаланма тытӑннӑ. Летчик вӑрман хӗрне питӗ ӑстан анса ларнӑ та, тӳррех хӑйӗн стрелокӗ патне пынӑ. Бурцев пулемет ҫинче чӗрӗ чухнехи пекех, атакӑна кӗме хатӗр пекех, выртнӑ. Унӑн аллисем пулемета хытӑ тытнӑ.

Каҫхине эпӗ госпитальте Левченкона куртӑм. Вӑл хӑйӗн юлташне мухтавлӑн асаилет, пилӗк «Мессершмитта» хирӗҫ хӑюллӑн ҫапӑҫни ҫинчен каласа пачӗ, анчах хӑй ҫинчен сахал каларӗ, мухтанмасть, яланхи пекех, — киле вӗҫсе ҫитрӗм, урӑх нимех те ҫук темелле, терӗ.

И. ГРИБОВ.

Тӑван ҫӗршывӑн мухтавлӑ ывӑлӗсем

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. (ТАСС спецкорӗсем). Ҫул патӗнче ҫӗмӗрсе тӑкнӑ ҫурт, унӑн стенисене снарядсемпе шӑтарнӑ. Кунта пирӗн тӑватӑ юлташ паттӑрсен вилӗмӗпе пӗтнӗ, хӑйсенчен йышлӑ тӑшмана хирӗҫ паттӑрла ҫапӑҫса вилнӗ.

Фашистсен вут-хӗмпе хуралнӑ виҫӗ пушӑ танкӗ, пӑрахса хӑварнӑ пӑшалсем, противогазсем, йӑванса кайнӑ грузовой машина. Вут тӗртсе ҫунтарнӑ машинӑсем ҫинчен фашистсем тарнӑ, анчах та вӗсене канавсем патӗнче халӗ стенисене снарядсем шӑтарнӑ ҫуртӑн чӳречисенчен тӗл пенӗ пулясем тата гранатӑсем вӗлернӗ.

Ӗнер ял пушанчӗ, унта тӑватӑ боец-наблюдательсемсӗр пуҫне урӑх никам та юлман. Уйхирсенче, вӑрман чӑтлӑхӗнче, шурлӑхсем патӗнче, тӗмескесем ҫинче ҫакӑн пек постсем нумай. Вӗсем пирӗн ҫар чаҫӗсен мала кӑларса тӑратнӑ форпосчӗсем, боецсем кунӗн-ҫӗрӗн сывлӑшра тата ҫӗр ҫинче пулса иртнине сӑнаҫҫӗ, асӑрхаҫҫӗ, кӑштӑртатнӑ кашни сасӑна итлеҫҫӗ.

Ирхине кӗҫӗн командир Николай Зорников наблюдени секторне тата тепӗр хут тӗрӗсленӗ, инҫетре ҫӑмӑл тусан куранӑ, ҫуҫӑн илтӗнмен шав илтӗннӗ, минута иртсен, наблюдени журналӗ ҫине ҫапла ҫырса хунӑ: «Тӑшмансен танк колонни пуррине палӑртнӑ, пирӗн ҫине килет». Ҫакӑ постран телефон тӑрӑх панӑ юлашки пӗлтерӳ пулнӑ. Тӑватӑ хӑюллӑ паттӑр вӑрҫа тухнӑ. Противник малалла куҫса пынӑ ҫинчен хӑйсен чаҫне пӗлтерсе, вӗсем тӑшмана малалла кайма чарма шутланӑ. Танксем ҫывхарса ҫитсен, кивӗ ҫуртӑн чердакӗ ҫинчен ҫул ҫине граната ҫыххисем, бензин тултарнӑ бутылкӑсем вӗҫме пуҫланӑ. Снайперла залп машинӑсенчен тухса тарнӑ тӑшмансем ҫине лекнӗ. Фашистсем ҫухалса кайнӑ, ялти пӗчӗк ҫурт хӑрушӑ крепость пулса тӑнӑ, тӑшмансем пӑтрашса кайнӑ, темиҫе танк, грузовой машина ҫунса кайнӑ, ытти машинӑсене малалла кайма чаракан пробка пулса тӑнӑ. Кайра тӑнӑ танксем тӳрӗ наводкӑпа ҫав пӗчӗк ҫурт ҫине пеме пуҫланӑ. Чердак ҫунма тытӑннӑ, ҫийӗ йӑтӑнса аннӑ, анчах та ҫак пӗчӗк ҫуртран ҫаплах персе тӑнӑ, ку вӑл пӗрерӗн-пӗрерӗн пени пулнӑ, анчах вӗсем тӑшмансене вилӗм кӳнӗ. Боецсем чердак ҫинчен аннӑ, тӑшман ҫине ҫаплипех пенӗ. Танксен колонни малалла каймалла пулнӑ, анчах та каяйман. Каялла чакнӑ, анчах та ҫул хупӑ пулнӑ. Николай Зорниковӑн юлашки донесенине чаҫре вӑхӑтра илнӗ. Фашистла колонна ҫине совет самолечӗсем персе ҫитнӗ, совет танкӗсем те ӗлкӗрнӗ. Тӑватӑ паттӑр пуҫланӑ ӗҫе вӗҫне ҫитернӗ. Тӑшмансен танк колоннине нимӗн хӑвармиччен пӗтерсе тӑкнӑ.

Н. БЫТОВОЙ.
С. МАРВИЧ.

Фашизма хирӗҫ кӗрешме халӑха ҫӗклекен вӑй

Партин Шупашкар хулинчи организацийӗ хӑйӗн ӗҫне отечественнӑй вӑрҫӑ вӑхӑчӗ хушнӑ пек урӑхлатса ҫӗнетет. Отечественнӑй вӑрҫӑ условийӗсенче хулари пуҫламӑш парторганизацисем политикӑллӑ агитаци ӗҫне вӑйлатрӗҫ, ӑна фронта пулӑшас тата тыла ҫирӗплетес лозунгпа туса пыраҫҫӗ. Шупашкар хулинче хальхи вӑхӑтра агитаторсем 1200 ҫын ытла. Вӗсем халӑх хушшинче политикӑллӑ агитаци ӗҫне куллен туса пыраҫҫӗ. Вӗсем хӑйсен хисеплӗ те пархатарлӑ ӗҫӗсемпе ӗҫҫыннисене пирӗн большевикла парти, Совет правительстви, Сталин юлташ тавра татах та тачӑрах пӗрлешсе тӑма, фронта пулӑшма, тыла ҫирӗплетме мобилизацилеҫҫӗ.

Нумай пуҫламӑш парторганизацисен секретарӗсем тата агитколлективсен руководителӗсем хальхи вӑхӑтра агитаци ӗҫӗ мӗнле пысӑк вырӑнта тӑнине лайӑх ӑнланса илнӗ. Хальхи вӑхӑтра агитаци кашни парторганизацинчех партиллӗ пысӑк ӗҫ пулса тӑрать.

Пуҫламӑш парторганизацисем агитаторсен йышне тепӗр хут пӑхса тухрӗҫ, агитаци ӗҫне стахановецсене, тӗрлӗ организацисен руководителӗсене хутшӑнтарчӗҫ. Чӑваш АССР Статуправленинчи пуҫламӑш парторганизаци работниксем хушшинче тата суйлав участокӗсем пулнӑ ҫӗрте агитаци ӗҫне лайӑх туса пырас тӗллевпе агитаторсен шутне 9 ҫынтан 20 ҫынна ҫитернӗ. Ҫак агитаторсем хӑйсене шанса панӑ хисеплӗ ӗҫе куллен туса пыраҫҫӗ.

Кирпӗч тӑвакан заводра иртнӗ вӑхӑтра политикӑллӑ агитаци ӗҫне тивӗҫлипе туса пыман. Халӗ кунта ӗҫ пачах урӑхла. Пуҫламӑш парторганизацинчи агитаци ӗҫне инженерсемпе техниксене, цех начальникӗсене хутшӑнтарнӑ, кашни агитатора уйрӑм цех ҫумне ҫирӗплетнӗ. Агитаторсем политикӑллӑ агитаци ӗҫне производство умӗнче тӑракан задачӑсене пурнӑҫлассипе тачӑ ҫыхӑнтарса туса пыраҫҫӗ. Ку вӑл производство программине тултарма пулӑшать. Завод июль уйӑхӗнчи плана ӑнӑҫлӑн тултарса пырать.

Пединститутри парторганизаци те студентсемпе преподавательсем хушшинче партиллӗ-политикӑллӑ ӗҫе начар мар туса пырать. Халӗ студентсем 182 ҫын хулари строительствӑсенче ӗҫлеҫҫӗ. 69 ҫын колхозсене ӗҫлеме тухса кайнӑ, 29 ҫын медсестрасен шкулӗнчен вӗренсе тухнӑ, 14 ҫын станковӑй пулемета вӗреннӗ. Юлашки вӑхӑтра кӑна Ворошиловский стрелоксем 46 ҫын вӗрентсе хатӗрленӗ. Июлӗн 4-мӗшӗнчен пуҫласа медсестрасен шкулӗнче 67 ҫын, ПВХО кружокӗсенче 111 ҫын, пӑшалтан пеме 67 ҫын вӗренеҫҫӗ.

Ленин ячӗпе тӑракан артельри агитатор Путчельникова юлташ политикӑлла-массӑлла ӗҫе куллен туса пырать. Вӑл артель членӗсене ирхине ӗҫ пуҫланиччен тата кӑнтӑрлахи апат вӑхӑтӗнче хаҫатсенчи уйрӑм статьясене тата Совет Информаци Бюровӗн пӗлтерӗвӗсене вуласа ӑнлантарса парать. Путчельникова юлташ Германия оккупациленӗ ҫӗршывсенчи ӗҫҫыннисен йывӑр пурнӑҫӗ ҫинчен тата вӗсем фашизма хирӗҫ мӗнле кӗрешни ҫинчен калаҫусем туса ирттерет. Вӑл артель членӗсене ПВХО ӗҫне вӗрентет, ҫак кунсенче 61 ҫын ПВХО значокӗн нормисене параҫҫӗ. Артельре 13 ҫын ГСО значокӗн нормине панӑ. Путчельникова юлташ пуҫарнипе нумай пулмасть 15 километрлӑ военизированнӑй поход туса ирттернӗ, унта 51 хӗрарӑм хутшӑннӑ.

Цех начальникӗ Маркелова юлташ агитаци ӗҫне лайӑх туса пырать. Массӑллӑ ӗҫе лайӑх туса пынипе производствӑллӑ ӗҫсем те лайӑхланса пыраҫҫӗ. Кунта Горелова, Сиделина, Горбунова, Крылова, Кузнецова юлташсем пек паллӑ стахановецсем сахал мар. Кузнецова июнь уйӑхӗнчи нормӑна 473 процент тултарнӑ.

Отечественнӑй вӑрҫӑ кунӗсенче хулари предприятисемпе артельсенче тата учрежденисенче социализмлӑ ӑмӑрту ҫӗнӗ вӑйпа ҫӗкленчӗ. Политикӑллӑ агитацин витӗмлӗхӗ ӳсрӗ. Шупашкарти типографи май уйӑхӗнче плана 105 процент тултарнӑ пулсан, июнь уйӑхӗнче 112 процент тултарнӑ. Кунта политикӑллӑ агитаци ӗҫне руководительсем хӑйсем туса пыраҫҫӗ.

Сталин юлташ чӗннипе Шупашкар хулинчи ӗҫҫыннисем халӑх ополченийӗн ретне тӑраҫҫӗ. Хулари промкомбинатри рабочисем 30 ҫын, «Пекарь» артелӗнче 16, «Красный кустарь» артелӗнче 20 ҫын хӑйсене халӑх ополченине илме ыйтса заявлени панӑ.

Предприятисенче, учрежденисенче докладсем тума ВКП(б) горкомӗн парткабинечӗ ҫумӗнче 100 ҫынтан докладчиксен группине тунӑ. Вӗсенчен нумайӗшӗ Совет халӑхӗн отечественнӑй аслӑ вӑрҫи тата хальхи вӑхӑтри лару-тӑру ҫинчен икшер-виҫшер доклад туса панӑ та ӗнтӗ. Парткабинет библиотекине ҫарӗҫ литературипе пуянлатнӑ. Агитаторсем валли хаҫатсенчен касса илсе: «Совет Информаци Бюровӗн пӗлтерӗвӗсем», «Хӗрлӗ Ҫарӑн боевой эпизочӗсем», «Германия оккупациленӗ ҫӗршывсенчи ӗҫҫыннисен пурнӑҫӗ» темӑсем тӑрӑх ятарласа материалсем хатӗрленӗ. Кусемсӗр пуҫне, Германи фашизмне хирӗҫ кӗрешнине кӑтартакан выставка организациленӗ.

Политикӑллӑ агитаци ӗҫне предприятисемпе учрежденисенче ӗҫлекенсем хушшинче кӑна мар, пӗтӗм халӑх хушшинче туса пырас пулать. Нумай пуҫламӑш парторганизацисем агитаци ӗҫне килсенче пурӑнакансем хушшинче куллен туса пыма тытӑнчӗҫ. Госбанкри агитатор, коммунист Алексеев юлташ суйлав участокне кӗнӗ уйрӑм ҫуртсенче пурӑнакан килхуҫи хӗрарӑмӗсем патне кайса куллелех калаҫусем туса ирттерет. Вӑл ирттерекен калаҫусене итлеме яланах 16—17 ҫын пуҫтарӑнать. Алексеев юлташ ҫак хӗрарӑмсене ПВХО значокӗн нормисене пама хатӗрлет.

Агитаторсем ҫине ответлӑ тата хисеплӗ задача хунӑ. Агитаторсем хӑйсен ӑнлантаруллӑ ӗҫӗпе пирӗн мӗнпур ӗҫсене вӑрҫӑ вӑхӑчӗ хушнӑ пек урӑхлатса ҫӗнетме, пӗтӗм ӗҫе фронт интересӗсене пӑхӑнтарма пулӑшмалла. Пирӗн большевикла агитаци ӗҫҫыннисене ҫирӗп дисциплинӑллӑ, революциллӗ сыхӑ тӑма, мирлӗ вӑхӑтри шухӑш-кӑмӑлсене пӗтерме пулӑшмалла.

В. ИГНАТЬЕВ.

Парткабинет хăйĕн ĕçне урăхлатса çĕнетет

ÇĔРПУ. Нумаях пулмасть парткабинета кĕрсен мирлĕ строительство вăхăтĕнчи лозунгсемпе плакатсем, витринăсемпе диаграммăсем куç тĕлне пулатчĕç. Халĕ парткабинетăн сăн-сăпачĕ йăлтах урăхланчĕ. Парткабинет хăйĕн ĕçне Оборонăн Государственнăй Комитечĕн Председателĕ Сталин юлташ радио тăрăх тухса каланă хыççăн хăвăрт урăхлатса çĕнетрĕ.

Парткабинетра халĕ йăлтах урăх лозунгсемпе плакатсем çакăнса тăраççĕ. Вырăс халăхĕ нимĕç рыцарĕсене çапса çĕмĕрни çинчен кăтартакан, 1812 çулти отечественнăй вăрçă çинчен, граждăн вăрçи вăхăтĕнче нимĕç интервенчĕсене çапса çĕмĕрни çинчен кăтартакан кĕтессем организациленĕ. Унсăр пуçне, СССР оборонине кăтартакан кĕтес тата агитаторсен кĕтесне организациленĕ. Кунтах вăрçă çинчен калакан — тăшмана çапса аркатма ĕçсыннисене мобилизацилекен лозунгсемпе плакатсем те сахал мар.

Хальхи вăхăтра, тăван çĕршыври телейлĕ ĕçсыннисем Германи фашизмне хирĕç отечественнăй вăрçа çĕкленсе тăнă вăхăтра, агитаци вăрçă ĕçне пăхăнса тăмалла. Вăрçă вăхăтĕнче политикăллă агитаци нихăçанхинчен те вăйлă пулмалла.

Çак хисеплĕ те ответлă задачăсене пурнăçласа пынă çĕрте парткабинет агитпункт пулса тăчĕ. Агитаци ĕçне колхозсемпе предприятисенче куллен вăйлатса пырас майпа парткабинет çумĕнче партипе совет активĕсенчен агитаторсен группине организациленĕ. Группăра 34 çын тăрать. Унсăр пуçне Йĕкĕрварта, Первомайскинче тата Булдеевăра подрайоннăй агитпунктсем организациленĕ, агитаторсем пулса ĕçлеме опытлă çынсене уйăрнă.

Вăрçă пуçланнăранпа парткабинетра лекцисемпе докладсем 7 хутчен ирттернĕ. Докладсемпе лекцисенче 600 çынна яхăн пулнă. Пуринчен ытла докладсемпе лекцисем çак темăсем тăрăх пулса иртнĕ: «Совет халăхĕн Германи фашизмне хирĕç пыракан отечественнăй вăрçи», «Сталин юлташ радио тăрăх тухса каланă сăмах», «Вырăс халăхĕн нимĕç рыцарĕсене хирĕç пынă кĕрешĕвĕ» т. ыт. те. Докладсемпе лекцисене çынсем яланах йышлăн çÿреççĕ тата пысăк интереспа итлеççĕ.

Парткабинет вăрçă вăхăтĕнче ирхине 9 сехетрен пуçласа каçхине 11 сехетчен ĕçлеме пуçларĕ.

Ĕçсыннисем парткабинета кашни кунах йышлăн çÿреççĕ. Вĕсем кунта тĕрлĕрен интереслентерекен ыйтусемпе килеççĕ. Парткабинетри дежурнăйсем вĕсен ыйтăвĕсем çине тĕплĕн ответлеççĕ. Ĕçсыннисем уйрăмăнах вăрçă ыйтăвĕсемпе ытларах интересленеççĕ.

Парткабинет час-часах коллективлă калаçусем ирттерет. Вăл калаçусем граждăн вăрçин геройĕсем, вырăс халăхĕн полководецĕсем, Совет Союзĕн Маршалĕсемпе Геройĕсем çинчен пулаççĕ. Унтах радио тăрăх паракан хыпарсене те кашни кунах ушкăнпа пĕрле пухăнса итлеççĕ.

Парткабинетра Финляндинчи событисем çинчен калакан кĕнекесен выставкине организациленĕ. «Маннергейм линине» Хĕрлĕ Çар мĕнле çапса çĕмĕрнине кăтартакан схема та пур. Кунта килекен ĕçсыннисем çак литературăсемпе тата схемăпа питех те интересленеççĕ.

Агитколлективсене парткабинет куллене пулăшса, кăтартусем парса пырать. Вăрçă пуçланнăранпа агитколлектив руководителĕсене пухса 2 канашлу ирттернĕ. Çавăн пекех хулари агитаторсене пухса 2 канашлу ирттернĕ. Канашлусем хыççăн политикăллă агитаци ĕçĕ чылай çĕрте тивĕçлипе пулса пыма пуçларĕ. Ялсенче Молотов тата Сталин юлташсем радио тăрăх тухса каланă сăмахсем тата отечественнăй вăрçăн пĕлтерĕшĕ çинчен калаçусем ирттернĕ. Вулав çурчĕсем, колхоз клубĕсем, библиотекăсем — политпросвет учрежденисем те хăйсен ĕçĕсене урăхлатса çĕнетме пуçларĕç.

Политикăллă агитаци ĕçĕ вăйланса пынă май çар ĕçне вĕренесси те лайăхланчĕ. Уйрăмăнах «Шурăмпуç», «Оборона», «Куганар», «Ударник» т. ыт. колхозсенче çар ĕçне лайăх вĕренеççĕ. Ку колхозсенче ПВХО нормисене вĕренме пур колхозниксене те хутшăнтарнă.

Парткабинет хăйĕн ĕçне вăрçă вăхăтĕнчи пек урăхлатса çĕнетсе, политикăллă агитаци ĕçне вăйлатсах пырать. Ку вăл ĕçсыннисене тăшмана хирĕç пĕр çын пек кар тăрса пĕр тумлам юн юлмиччен кĕрешме организацилет. Политикăллă агитаци ĕçĕ тылпа фронта çирĕплетсе пырса, фашистсен урнă йыттисене хăвăртрах çапса çĕмĕрме пулăшать.

Я. СЕРГЕЕВ.
Парткабинет заведующийĕ.

Агитаци ĕçне хальхи вăхăт хушнă пек туса пыраççĕ

КУКЕÇ. Альгешри территориллĕ пуçламĕш парторганизаци колхозниксем хушшинче политикăллă агитаци ĕçне вăрçă вăхăчĕ хушнă пек урăхлатса çĕнетрĕ. Фронта пулăшма тата тыла çирĕплетме колхозниксене мобилизацилес лозунгпа агитаторсем хăйсен ĕçне туса пыраççĕ. Совет Информаци Бюровĕ паракан сводкăсем, Сталин юлташ радио тăрăх тухса каланă самах, Сталин юлташа СССР Оборона Халăх Комиссарĕ пулма уйăрса лартни, хаçатсенче пичетленсе тухакан боевой эпизодсем çинчен ăнлантарса параççĕ, çак ĕçе колхозсенчи производствăллă ĕçсене лайăхлатассипе, оборона ĕçне вăйлатассипе çыхăнтараççĕ.

Ворошилов ячĕпе тăракан колхозри агитатор С. Кольцов юлташ тырпула пуçтарса кĕме лайăх хатĕрленни тата уйри тырпула тăккаламасăр вăхăтра пуçтарса кĕртни фронта пулăшни пулни çинчен колхозниксене каласа панă. Вăл çак ыйту тăрăх калаçу туса ирттернĕ чухне колхоз тырпула пухса кĕртме çителĕксĕр хатĕрленнине палăртнă. Агитатор ĕçĕ колхоза пулăшрĕ. Халĕ колхоз уборкăна хатĕр. Ялхуçалăх машинисене юсаса лартнă, машиноведсем уйăрнă. Кадыков ячĕпе тăракан колхоз та тырпулсене уйхиртен пухса кĕртме тимлĕн хатĕрленет.

Н. ШУЛЬДЯКОВ.

САМООТВЕРЖЕННЫМ ТРУДОМ ОБЕСПЕЧИМ КРАСНУЮ АРМИЮ И ВОЕННО-МОРСКОЙ ФЛОТ ВСЕМ НЕОБХОДИМЫМ ДЛЯ ПОБЕДЫ НАД ВРАГОМ
НАРОД и АРМИЯ НЕПОБЕДИМЫ!

Художник В. Корецкий. («Искусство» издательстви кăларнă плакатран тунă репродукци).

Пысăк пахалăхпа ĕçлеççĕ

КАНАШ. Кăçал пахча-çимĕçсем лайăх çитĕнеççĕ. Вĕсене çитĕнме условисем начар мар.

Çĕнĕ Аччари Куйбышев ячĕпе тăракан колхозăн пахча-çимĕç бригадирĕ Трофимов, Базарлă Аччари «Красноармеец» колхозăн пахча-çимĕç бригадирĕ Степанов юлташсем кăçал та хăйсен пултарулăхне практикăллă ĕçре кăтартса пачĕç. Вĕсен бригадисем пахча-çимĕç лартнă çĕре виçĕ хутчен кăпăшкалатса тухнă, виçĕ хутчен çум çумланă.

Сугайкассинчи Молотов ячĕпе тăракан колхозăн пахча-çимĕç туса илме услови иртнĕ çулсенче начар пулнă. Халĕ пахча-çимĕç культурисене вĕсем аван пăхса ÿстереççĕ, час-часах тислĕк шĕвекĕпе апат пăраççĕ, шăвараççĕ.

С. ГРИГОРЬЕВ.

Дубовкăра

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Дубовкăри «Красная звезда» колхозра политикăллă агитаци куллен-кун вăйланать. Çакна май колхозниксен производствăллă активлăхĕ ÿссе пырать. «Красная звезда» колхоз членĕсем ирхи çĕртме сухи планне 100 процентчĕпех тултарнă, уя 1.657 лав тислĕк кăларнă. Уйри тырпула пуçтарса кĕме те лайăх хатĕрленнĕ. Жнейка, молотилка, çурласем, урапасем çителĕклĕ таран хатĕрленĕ. 14 гектар çинче тулă, 40 гектар сĕлĕ, 2 гектар клевера çумкурăксенчен тасатнă. Выльăх апачĕ валли 40 лав çулçă касса типĕтнĕ. Колхозниксем государство умĕнчи обязательствăсене срокчен пурнăçлаççĕ. 19 центнер ыраш, 2 центнер те 85 килограмм аш-какай панă. Сĕт, çăмарта, çăм памалли 1941 çулти плансене тултарнă, 1942 çулти II-мĕш кварталшăн 100 процент парса татнă.

П. ЯКОВЛЕВ.

Халăхăн хăватлă движенийĕ

ÇĔМĔРЛЕ. (**«Чăваш Коммуни» корр.**). «Большевик» заводри партбюрона заявленисем вĕçĕмсĕр пырса тăраççĕ. Вĕсене кашнинех уйрăм çын çырнă. Сăмахĕсем те пĕр манерлĕ мар. Анчах, вĕсен пурин те пĕр шухăш-кăмăл, пĕр ĕмĕт.

«Урса кайнă фашизм, юнĕçен Гитлер пуçарса пынипе, Европăри пĕчĕкрех государствăсенчи халăхсене этемлĕх историйĕнче пулман мăшкăллăхпа асаплантарать. Гитлерла фашизм пирĕн аслă Совет Союзĕн чиккисем урлă каçса кĕчĕ. Пирĕн паттăр Хĕрлĕ Çар фашистла бандитсене çирĕппĕн отпор парать. Çак вăхăтра эпĕ те хама лăпкă тытма пултараймастăп. Фашистла вăрă-хурахсене хăвăрт çапса аркатас çĕрте Хĕрлĕ Çарпа Хĕрлĕ Флота пулăшма пулса мана халăх ополченийĕн ретне илме ыйтатăп», — тесе çырать коммунист М. Тимофеев юлташ.

Халăх ополченийĕн ретне илме ыйтса рабочисемпе стахановецсем, инженерсемпе техниксем, хĕрарăмсем — пурте пĕр çын пек пулса заявленисем параççĕ.

«Эпĕ, нумай миллионлă совет халăхĕпе пĕрле, хамăр çĕршыва сыхлама кăкăрпа тăма, уншăн пĕтĕм пурнăçа пама хатĕр. Мана халăх ополченийĕн ретне илме ыйтатăп» — тет заводри техник-конструктор Николай Томассон хăйĕн заявленийĕнче.

«Халăх ополченийĕн ретне илме ыйтатăп. Эпĕ белофинсене хирĕç çапăçнă çĕрте пулнă. Николай Жуперин».

«Пирĕн çĕршыв умне хăрушлăх тухса тăнă вăхăтра мана халăх ополченийĕн ретне илме ыйтатăп. Инженер И. Соколов».

«Отечественнăй вăрçă кунĕсенче эпĕ уйран аякра тăма пултараймастăп. Тăшмана çапса аркатма Хĕрлĕ Çара пулăшнă çĕре активлăн хутшăнма пултаратăп, çавăнпа мана халăх ополченийĕн ретне илме ыйтатăп. Лаборантка Мария Шурыгина».

Комсомолка А. Грачева юлташăн икĕ пиччĕшĕ те фронтра тăшмана хирĕç кĕрешеççĕ. Вăл хăй заводра лаборантка пулса ĕçлет. Грачева юлташ та фашистла çĕлен-калтасене хирĕç çапăçăва тухма хатĕр. Вăл та хăйне халăх ополченийĕн ретне илме ыйтса заявлени пачĕ.

Комсомолка Е. Воробьева юлташ заводра пысăк авторитетпа усă курать, вăл паллă стахановка, ĕç нормине куллен 150 процент таран тултарать. Воробьева юлташ та халăх ополченийĕн ретне илме ыйтса заявлени панă т. ыт. те.

...Ĕçрен тухнă хыççăн, яланхи пекех, комсомолăн заводри комитетне çамрăксем пычĕç. Хăшĕсем комсомола кĕрес шутпа, теприсем—ĕç çинчен калаçма. Комсомолка Александра Старухина урăх ыйтупа—хăйне халăх ополченийĕн ретне илме ыйтса çырнă заявленине пама пычĕ.

Пĕтĕм халăх ирсĕр фашизма çĕмĕрсе тăкма хатĕр тăрать, кирлĕ вăхăтра халăхăн нумай миллионлă хăватлă çарĕ фашизм çине çĕкленсе ÿкĕ, ун чух вара фашистла бандитсем каялла тарма çул тупаймĕç, вĕсем вилĕм шăтăкне кĕре-кĕре ÿкĕç.

Пирĕн ĕçри ÿсĕмсем

КАНАШ. Янгăлчри «Труженик» промартель май уйăхĕнчи производствăллă плана 244 процент ытла, çулталăк планне 83 процент ытла тултарнă. Çак уйăхра артель коллективĕ çулталăк планне пĕтĕмпех тултарма шутлать.

Производствăра Павлов, Николаев, Иванова, Кулицина юлташсем уйрăмах лайăх ĕçлеççĕ. Лайăх ĕçлекенсен опытне «Стахановец» хаçат урлă çутатса паратпăр.

МИКУШКИН.

Колхозниксем постра

Анлă тинĕс пек хумханса тăракан тырпул фермăсем, тырă амбарĕсем — вĕсем колхоз хуçалăхĕн ылттăн фончĕсем, паянхи, ыранхи пурнăçăн чăн-чăн шанчăкĕсем. Кашнин патĕнчех хурал. Куç сивчĕ пулмалла, обществăллă пурлăха çирĕп сыхламалла!

Ялсовет председателĕ Роман Петрович колхоз пурлăхĕсем усранакан вырăнсене, телефон линийĕ çине, кĕперсем патне пур çĕре те çирĕп те шанчăклă хурал тăратнă. Ирĕклĕ пушар дружинин командин членĕсем, ялсовет тата колхоз активисчĕсем кашни каç хуралçăсене тĕрĕслесе тăраççĕ.

Аслă Сталин июлĕн 3-мĕшĕнче радиопа тухса каланă сăмахра сыхăлăха нихăçанхинчен ытла ÿстерме чĕнчĕ. Колхоз пурлăхне сыхласси тÿрĕ кăмăллă кашни колхозникшĕн хисеплĕ задача пулса тăчĕ.

..Ял çуммипе юхса выртакан шыв çинче пысăк кĕпер. Ун урлă кашни кун вуншар çын иртсе çÿрет. Çак постра Г. Яковлев тата С. Архипов колхозниксем тăраççĕ. Вĕсем хăйсен постĕнче яланах сыхă. Кăçăр пĕлĕтлĕ, тĕттĕм каç, вĕсем татах та тимлĕрех. Тырă пусси енчен пĕр çын сăмăллăн çеç утса килет, ун ĕмĕлки кунталла сывхарать. Хуралçăсем аякранах:

— Кам унта? — тесе ыйтаççĕ, вĕсенчен пĕри çын патнелле пырать. Уйран хуралсене тĕрĕслесе Роман Петрович килет.

— Ялалла никам та кĕрсе каймарĕ-и? — ыйтать председатель.

— Никам та çук, пост çирĕп тăрать, — ответлеççĕ хуралçăсем.

— Çывăрма юрамасть, сыхă пулас пулать, — тесе хуралçăсене хытарать председатель.

Роман Петрович ытти хуралçăсем патне малалла каять. Кашнин патне çитсе тĕрĕслет.

Кашни каç хуралçăсене тĕрĕслесси ялсовет председателĕн яланхи йăлине кĕнĕ.

Ялти ирĕклĕ пушар дружини таврари ялсемшĕн пример пулса тăрать. Насоссем юсавлă, пыршăсем, пакурсем çитеççĕ. Кашни колхозник хапхи умĕнчех пичке-каткасемпе шыв тата пĕрер катка хăйăр тăрать.

Ялта кашни çын хăйĕн сисĕмлĕхне ÿстерНĕ. Хуть кăнтăрла, е çĕрле палламан çынна тĕл пулсан, ăна тĕрĕслеççĕ, унсăрăн ăна малалла ямаççĕ.

Çаксем ял хушшинче суя сăмах сарса çÿрекенсенчен сыхă тăма пулăшаççĕ.

Тăшман çывăрмасть, вăл хăйĕн ирсĕр аллисене пирĕн çине яма тăрăшать. Кашни çыннăн политикăллă сыхăлăх пулмалла. **П. ЧИЧКАНОВ.**

Яманкас, Канаш р.

Урапасем, рыдвансем

ХĔРЛĔ ЧУТАЙ. Колхозсем тырпула пухса кĕме хĕрÿллĕн хатĕрленеççĕ. Урапасем, рыдвансем туса çитересси — уборкăна хатĕрленес ĕçсенчен пĕри пулса тăрать. Уборкăна хатĕрленнĕ май, районра 144 рыдван çĕнĕрен тунă. Чкалов ячĕпе тăракан колхоз 10 рыдван туса хатĕрленĕ.

«Агроном» тата «Радио» колхозсем те хăйсен транспортне лайăх тирпейленĕ. Лаша кÿлмелли хатĕрсем те çителĕклĕ. Ку колхозсем ялхуçалăх машинисене пĕтĕмпех юсаса хунă.

А. НИКИТИН.
П. МАКАРОВ.

Нимĕçсен фашистла çарне „çĕнтерме çукки“ çинчен калакан юмах

Фашистсен хаçачĕсем нимĕç çарне «çĕнтерме çукки» çинчен пĕтĕм тĕнчене илтĕнмелле сухăраççĕ. Çак мухтанчăкла юмахăн тĕллевĕ пит те паллă, вăл— противникăн çарĕсемпе халăхĕсене хăратасси, вĕсем хушшинче паника тăвасси, Гитлер çарĕн «никам çĕнтерейми» вăйĕ умĕнче пуççене устарасси.

Фашистсен сутăнчăк çыруçисем кун çинчен каланă чух Польшăна, Норвегие, Голландие, Бельгие, Францие, Югославие, Грецие «çисĕм пек хăвăрт çĕнтерсе илни» çине кăтартаççĕ. Анчах та çав çĕнтерÿсем мĕнле пулни çине тĕплĕнрех пăхсан, çакă паллă пулать: ку таринччен нимĕçсен фашистла çарĕ ăна хăйне хирĕç вăйлă тăман тата вăйлăн тăма та пултарайман противниксемпе çеç тĕл пулнă.

Нимĕçсен фашистла çарĕсен Хĕвеланăç Европăри тата Балканри операцийĕсем çакна кăтартрĕç: лайăх противотанковăй тата зенитнăй оборонăпа усă курса çирĕппĕн, хыттăн хÿтленекен противнике нимĕçсем ниçта та тĕл пулман-ха. Германи фашисчĕсем Хĕвеланăç Европăри тата Балканри çĕршывсенче предательствăпа, капитулянтствăпа, шпионажпа, халăха авиаци налечĕсемпе тата суя провокациллĕ сăмахсем сарса хăратнипе сарлакан усă курнă. Çаксем вара Хĕвеланăç Европăри тата Балканри ахаль те вăйсăр хĕсĕпăшалланнă çĕршывсене татах вăйсăрлатнă.

Нимĕç çарĕсем пур çĕрте те противник çарĕсенчен калама çук йышлăрах пулнă. Пуринчен ытла, авиаципе танксем йышлă пулни палăрнă.

Акă темиçе тĕслĕх илсе пăхар.

1939 çулти сентябрь уйăхĕнче фашистсем, ютçĕршывсенчи пичет пĕлтернĕ тăрăх, Польша çине 45 пехотнăй дивизи янă, кашнинче 16-шар пин çын пулнă. Çав вăхăтрах Польшăн пурĕ те 10.500-шер çынлă 40 дивизи кăна пулнă. Германин пехотнăй дивизийĕнче 351 çăмăл тата 133 станковăй пулеметсем, 72 противотанковăй орудисем пулнă: кунсăр пуçне кашни дивизи составне икшер артиллери полкĕ кĕнĕ, кашнинче 60-шар вăтам тата йывăр орудисем пулнă. Польшăн пехотнăй дивизинче пурĕ те 261 çăмăл тата 168 станковăй пулеметсем, 27 противотанковăй орудисем, 36 çăмăл тата вăтам орудиллĕ пĕр артиллери полкĕ пулнă. Кунсăр пуçне, нимĕçсем Польшăна хирĕç 3350 танк кăларса тăратнă, Польша çарĕн пĕтĕмпе те 910 танк кăна пулнă.

Вăйсем пачах тан мар пулнă. Кайран, нимĕçсен фашистла çарĕ Францие Англие хирĕç вăрçă пуçласан та, вĕсем тан мар пулнă.

Нимĕçсен фашистла çарĕсем Югославипе Грецире татах та вăйсăртарах çарсемпе тĕл пулнă. Югославин 24—25 дивизине хирĕç фашистла Германипе Италия 49 дивизи кăларса тăратнă, вĕсенчен 6 танковăй тата 5 моторизованнăй дивизисем пулнă.

Югослави çарĕ çине кĕтмен çĕртен пырса тапăннă. Унăн операцисем тумалли план та, союзниксемпе калаçса татăлни те пулман. Фашистсем Югославине унта мобилизаци пуçланнă вăхăтрах пырса кĕнĕ. Вăрçă умĕн сирпĕтсе антарнă капитулянтла правительство çĕршыва оборона валли хатĕрлемен. Çĕнĕ правительство ним тума та ĕлкĕреймен пулнă-ха. Çитменнине тата гитлеровецсем хăйсен тĕп вăйĕсемпе Болгарипе Венгри енчен пырса çапнă, вăл енче Югославин вăйлă укрепленисем пулман. Венгрипе Югославин «ĕмĕрлĕх мир» туса пурăнасси çинчен договор пулнă пирки, вăл хăйне ку енчен пырса тапăнасси не ниепле те кĕтмен.

Боевой вăйсемпе средствăсем противникĕнчен ытларах пулнипе пĕрлех, фашистсем противник оборонин вăйсăртарах вырăнĕсене суйласа илсе, хăйсен танковăй тата мотомеханизированнăй войскисемпе (авиаци пулăшнипе) кĕтмен çĕртен пырса çапса, фронта прорыв туса тухнă. Малалла вара вĕсем начар хĕçпăшалланнă, çирĕп мар, малтан пырса çапнипе деморализациленнĕ противник [illegible] вăйлăн хирĕç тăма пултарас [illegible] шута илсе пынă. Танксем хыççăн пыракан пехотнăй моторизованнăй дивизисен вăйсăр противникăн çурри арканнă войскисемпе кĕрешесси çеç юлнă.

Нимĕçсен фашистла çарĕсене чылай чухне çакна тума май килнĕ. Ĕç—нимĕçсем çапăçнă çарсем йыш тĕлĕшĕнчен кая пулнинче, çителĕксĕр хĕçпăшалланнинче кăна та мар. Политикăллă факторсем те пит пысăк вырăн йышăнса тăнă. Халĕ ĕнтĕ пĕтĕм тĕнче пĕлсе тăрать: Франция çĕнтерме пултарайман, мĕншĕн тесен унăн правительствин членĕсем хушшинче хăйсен халăхĕнчен хăракан, фашистла Германин çĕнтерÿне кĕтсе пурăнакан çынсем пулнă. Çарсене ертсе пырасси, уйрăм фронтсен ĕçĕсенче çыхăну пулманпа пĕрех.

Нимĕçсем противниксен çарĕсемпе вĕсен тылĕнчи провокаторла тата сиен тăвас ĕçпе 1914—1918 çулсенчи вăрçă вăхăтĕнчипе танлаштарсан, нумай ытларах усă курнă. Фашистсем ниме те тиркесе тăман. Хĕвеланăç Европăра тата Балканра вĕсем политика тата вăрçă енĕпе ертсе пыракансене сутăн илсе, хăйсене майлă пулса ĕçлеме лартнă, тĕрлĕ преступникла элементсенчен «пиллĕкмĕш колонна» валли йĕкĕтсем пухнă, юлашкинчен тата вăрçă ĕçсем вăхăтĕнче противникăн тылне нумай йышлă парашютистсем антара-антара хăварнă. Диверси, шпионаж, шантаж, радио тăрăх тата пичет урлă саракан суя пропаганда, юриех провокациллĕ кыпарсем сарни — çак пур средствăсемпе те танксемпе, артиллерипе, авиаципе усă курнинчен кая мар усă курнă. Çаксем пурте ĕнтĕ вăрă-хурахла фашистла çарсен ĕçĕсене чылай çăмăллатнă.

Анчах фашистла Германин Хĕвеланăç Европăри тата Балканри вăрçине пĕтĕмĕшпех çĕнтерÿллĕ марш тесе шутлама пĕрте май килмест. Фашистсем мухтанă танковăй соединенисем хăйсене хирĕç вăйлăн тăнине тĕл пулнă çĕрте, вĕсене аркатнă. Çавнашкал, сăмахран, Варшава патне кĕрсе кайнă Рейнгардт генералăн танковăй дивизине, Францире Реймс патне пынă дивизисене аркатса тăкнă. Англипе Греци çарĕсем Грецире хытă хирĕç тăнипе те Германипе Италин çарĕсен нумай çухату пулнă.

Çапах та нимĕçсен фашистла çарĕсем Европăра хăйсене хирĕç вăйлăн тăнине тĕл пулман. Пирĕн территори çинче çеç Гитлерăн фашистла çарĕ хăйне хирĕç вăйлăн тăнине тĕл пулчĕ. Вăрçăн малтанхи кунĕсенчех ку пит те уççăн курăнчĕ.

Гитлерăн штабĕсенче туса хатĕрленĕ авантюристла тактика тен Хĕвеланăç Европăра тата Балканра юрăхлă пулнă пулĕ, анчах Хĕрлĕ Çарпа çапăçнă çĕрте вăл тактика пĕтĕмĕшпех арканчĕ.

Куна Германин гитлеровецсем мухтанă 39-мĕш танковăй корпусĕн чаçĕсене аркатса тăкни пит аван кăтартса пама пултарать. Çак пит те пысăк мотомеханизированнăй соединени задачи — вăйлăн пырса çапнипе пирĕн фронта прорыв туса, хĕрлĕ чаçсен тылне шала кĕрсе кайса, Минск районĕнче каялла чакмалли мĕн пур çулсене татасси, унтан Минскран хĕвелтухăç еннерех Германи çарĕсен тепĕр группипе пĕрлешесси пулнă. Плансем çавăн пек пулнă, анчах пурнăçра урăхла пулса тухрĕ.

Хĕрлĕ Çар вăл — гитлеровецсене ку таринччен çапăçу хирĕсенче тĕл пулма тÿр килнĕ çарсем пек мар. Германин 39-мĕш танковăй корпусĕ ăна часах туйса илчĕ. Корпус малтан пит те пысăк хăвăртлăхпа пыма тапратнă, анчах Хĕрлĕ Çарăн малти чаçĕсемех фашистла генералсен планĕсене аркатса янă. Пирĕн авиаци хăватлăн пыра-пыра çапни фашистсене пирĕн çинелле килес хăвăртлăха чакарттарнă. Корпус чаçĕсем тек-текех хăйсен направленине улăштарнă, пĕр енчен тепĕр еннелле ыткăннă. Германин высший командованийĕ корпуса хăвăртрах малалла кайма хушакан приказсем парса тăрать. Корпус командованийĕ хăйĕн центрне тек-текех донесенисем ярать, корпус чаçĕсене сухатусем ÿссе пыраççĕ, йĕркеллĕх пĕтме пуçлать, çынсем пăсăлать, войскăсене ертсе пырасси сухалать. Совет çарĕсем çĕмĕрен пит те вăйлăн пырса çапаççĕ те, Германи «çĕнме çук» текен 39-мĕш танковăй корпусĕ хăйне уйрăм соединенисем пулса тăма пăрахать. Корпус командирĕ, Польшăпа Францие тунă походсен «чапа тухнă» участникĕ, Гитлерăн юратнă çынни пулнă Шмидт генерала çĕлернĕ. Корпус штабĕн пур оперативлă документсене те (çав шутра суя донесенисем те) Хĕрлĕ Çар аллине лекеççĕ.

Вăрçăн малтанхи виçĕ эрне хушшинчи итогĕсем гитлерла Германийĕн питех те хурлăхлă. Нимĕçсен фашистла çарĕсем çав хушăра вилнисене, суранланнисене тата тыткăна лекнисене шутласан, миллион çынран кая мар çухатнă, вĕсем 3000 танк ытла, 2300 самолет ытла çухатнă. Çавăн пек ĕнтĕ нимĕçсен чи лайăх дивизийĕсене çĕмĕрсе тăкнă паттăр Хĕрлĕ Çарăн отпор паракан вăй-хăвачĕ. Гитлерăн Совет Союзне «çисĕм пек хăвăрт» çĕнтерес çĕмсĕр планĕсем аркачĕç.

Хăйĕн чи лайăх дивизийĕсемпе авиаци чаçĕсене çухатнă хыççăн, нимĕçсен фашистла çарĕсен командованийĕ иккĕмĕш [illegible] черетре тăракан чаçĕсене ĕçе кĕртет, çарсене, самолетсемпе танксене ытти фронтсенчен хăвăрт куçарать. Нимĕçсен фашистла командованийĕ Францири оккупацилле çарĕсене пĕтĕмĕшпех тенĕ пекех чĕнсе илмелле пулнă, Германипе Швейцари хушшинчи чиккĕ патне, тата ытти хăшпĕр вырăнсене регулярнăй чаçсем вырăнне старикселпе инвалидсене тăратнă. Хĕвелтухăçĕнчи фронта Гитлерăн хăйĕн гвардейски дивизийĕсемпе охраннăй отрячĕсене яма тÿр килнĕ. Çар чаçĕсем валли апат-çимĕç тата снаряд таврашĕсем тăратас, çар валли горючи илсе пырас ĕçре йывăрлăхсем ÿссе пыраççĕ.

Фашистсен тылĕнче пулса пыракан пысăк процессем тĕлĕшпе те шарламасăр иртме çук. Оккупациленĕ çĕршывсенчи ĕçхалăх массисем фашизма хирĕç кĕрешесси çул çине çирĕпленсех тăма пуçларĕ.

Нимĕçсен фашистла çарне «çĕнтерме çукки» çинчен калакан юмах аркансах пырать. Халĕ ĕнтĕ фашистла хаçатсем те Хĕвелтухăçĕнчи районри ĕçсем пĕрре Хĕвеланăçĕнчи фронтри тата Балканри пек мар пулса тăни çинчен калаçа [illegible].

Урса кайнă тăшман çапăçăва çĕнĕрен çĕнĕ вăйсем кĕртет. Анчах эпир фашистсене хирĕç паракан отпор та ÿсех пырать. Хĕрлĕ Çар боецĕсемпе командирĕсем калама çук вăйлă, нихçанхи хастарлăхпа, хăюлăхпа çапăçаççĕ, кашни совет гражданинĕ тăшмана хирĕç тумлам юн юлмиччен çапăçма хатĕрри, совет тылĕн пĕрлĕхĕпе вăйхăвачĕ — эпир тăшмана тĕппипех çĕнтерес ĕçĕн шанчĕ пулса тăраççĕ.

Июлĕн 12-мĕшĕнче Мускавра СССР Союзĕпе Великобритани Правительствисем хушшинче гитлерла Германие хирĕç пĕрле кĕрешесси çинчен тунă килĕшÿ — хăйсен никама пăхăнмасăр пурăнассишĕн, прогрессивлă демократишĕн, чуралăха хирĕç кĕрешекен халăхсем хăйсене пĕрлештерни пулса тăрать. Гитлер шайкине планĕсене ишĕлчĕ. Гитлерăн халĕ ĕнтĕ тата унтан та пысăкрах çĕнтерÿсем вăрçа тивет.

Пĕтĕм этемлĕхĕн чи усал та хаяр тăшманĕ пулса тăракан Германи фашизмне аркатса тĕп туса хуратпăр.

Полковник **А. КОНОНЕНКО.**

Турци хаҫачӗсем Германин Турци ҫине тапӑнмалли планӗсем ҫинчен пӗлтернине пичетлесе кӑларнӑ

АНКАРА, июлӗн 28-мӗш. (ТАСС). Турци официозӗ «Улус» хаҫат Германин Турци ҫине тапӑнмалли планӗсем ҫинчен пӗлтернине «Нимӗҫсем Турци ҫине тапӑнма хатӗрленеҫҫӗ» ятлӑ заголовокпа пӗрремӗш страницӑра пичетлесе кӑларнӑ.

АНКАРА, июлӗн 28-мӗш. Стамбулра ирхи хаҫатсем Хӗрлӗ Ҫар Германин Турци ҫине тапӑнмалли планӗсене туртса илни ҫинчен пӗлтернине пичетлесе кӑларнӑ. (ТАСС).

Уилки выступленийӗ

Республикӑллӑ парти президента суйлама тӑратнӑ кандидат Уилки ҫак кунсенче Сан-Францискора сӑмах тухса каланӑ.

Россия, тенӗ Уилки, хальхи вӑхӑтра национал-социалистсен ҫулне картласа тӑракан плотина пулса тӑрать. Ҫав плотинана аркатса тӑкнӑ пулсан, нацистсем Америка ҫыранӗсене туртса илнӗ пулӗччӗҫ. Гитлер пирӗншӗн пуриншӗн те хӑрушлӑх пулса тӑрать. Гитлер пӗтӗм тӗнчене ҫӗнтерсе чура туса хума хӑтланать.

Россия Гитлера хирӗҫ кӗрешет. Коммунизм ҫине юратмасӑр тата шанчӑксӑр пӑхни пирӗн куҫсене суккӑрлатнӑ пулӗччӗ тата вырӑссем пӗтӗмӗшле тӑшмана хирӗҫ тӑнине хаклама май паман пулӗччӗ. (ТАСС).

Хӗвелтухӑҫ фронтӗнчи операцисем ҫинчен Швеци хаҫачӗ мен ҫырать

«Гетеборкс постен» хаҫатӑн Лондонри корреспонденчӗ Хӗвелтухӑҫ фронтӗнчи положени ҫинчен ҫапла ҫырать: «Германи войскисен тылӗнче ҫӗнӗ хӑрушлӑх тухса тӑрать. Паллӑ, вырӑссем ҫӗр айӗнче хӑватлӑ укрепленисем тунӑ. Ҫав укрепленисенчен лайӑх хӗҫпӑшалланнӑ чаҫсем противникӑн резервисемпе тылри коммуникацийӗсем ҫине тапӑнаҫҫӗ. Ҫар наблюдателӗсем пӗлтернӗ тӑрӑх, нимӗҫсем ҫавӑн пек чаплӑ тактикӑна пачах та кӗтмен, вӑл тактика вырӑссем кучухне туса пыракан вӑрҫӑн генилле уйрӑмлӑхӗ пулса тӑрать. Нимӗҫсем ҫапӑҫӑва хӑйсен чи лайӑх бронетанковӑй чаҫӗсене хутшӑнтарнӑ, анчах та ҫитӗнӳ тӑвайман. Германи наступленийӗн вӑйӗ чакни сисӗнет». (ТАСС).

Афганистанра нимӗҫ диверсанчӗсене тытнӑ

КАБУЛ, июлӗн 28-мӗш. (ТАСС). Дипломатиллӗ корпус илнӗ шанчӑклӑ сведенисем тӑрӑх, июлӗн 19-мӗшӗнче Логерск айлӑмӗнче, Кабулран 60 километр кӑнтӑрта, Мондах кишлак районӗнче Афганистан полицийӗ Эриндорф тата Брандт ятлӑ нимӗҫсене тытнӑ, вӗсем Афганистан тумтирне тӑхӑннӑ пулнӑ. Тытса чарнӑ нимӗҫсем ҫумӗнче темиҫе пулеметпа пистолет, Инди тата Афганистан укҫисем нумай пулнӑ. Вӗсем кӑнтӑрти провинцине ҫитсе хӗҫпӑшалсемпе укҫасене хӑйсен агентурине парасшӑн пулнӑ. Тытса чарнӑ чухне нимӗҫсем хӗҫпӑшалсемпе хирӗҫ тӑнӑ, ҫавӑн чухне Эриндорфа вӗлернӗ, Брандта йывӑр амантнӑ.

Англипе Германи хушшинчи вӑрҫӑ

Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, июлӗн 28-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле ҫанталӑк условийӗсем начар пулнипе Англин сывлӑш-ҫар вӑйӗсен операцийӗсем вӑйлах пулман. Англи авиацийӗн пысӑках мар вӑйӗсем Дюнкерк ҫине пырса тапӑннӑ, унта вӗсем доксем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ.

Англи истребителӗсен соединенийӗсем Ҫурҫӗр Францири аэродромсем ҫине ҫӗнӗрен пырса тапӑннӑ.

Коммюникере кӑтартнӑ тӑрӑх, Англи бомбардировщикӗсемпе ҫыранри авиаци самолечӗсем июлӗн 28-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле противник шывӗсенче минӑсем нумай пӑрахса ҫӳренӗ. (ТАСС).

Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, июлӗн 28-мӗшӗнче ирхине ирех Лондон ҫине пырса бомбӑсем пырахнӑ.

Германи бомбардировщикӗсене зенитнӑй батарейӑсем пит вӑйлӑн пенипе кӗтсе илнӗ. Противник самолечӗсене хирӗҫ Англи истребителӗсем вӗҫсе хӑпарнӑ. Лондон ҫине Германин хӑшпӗр самолечӗсем ҫеҫ вӗҫсе пыма пултарнӑ, тесе шутлаҫҫӗ. Бомбӑсем пӑрахасси пит вӑйлӑ пулнӑ.

Июлӗн 28-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле Англи ҫинче Германин виҫӗ самолетне персе антарнӑ. (ТАСС).

Югославири пӑлханусем

НЬЮ-ЙОРК, июлӗн 28-мӗш. (ТАСС). Оверсис-Ньюс агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Германири хаҫатсем Загребран пӗлтернисенче ҫакна йышӑнаҫҫӗ: «Хорват государстви текенскерӗн «правительстви» пысӑк йывӑрлӑхсем умӗнче тӑрать. Хорватире партизанла движени питех те вӑйланса кайнӑ, ҫавна пула Павелич ертсе пыракан пуканелле правительствӑн ирӗксӗрех специальнӑй «вӑрттӑн полицие» вӑйлатмалла пулнӑ. Декрет кӑларнӑ, унта ҫапла каланӑ: Югославине тепӗр хут туса хурассишӗн агитацилекен кашни ҫыннах вӗлермелле тӑваҫҫӗ, тенӗ.

НЬЮ-ЙОРК, июлӗн 28-мӗш. (ТАСС). «Геральд трибюн» хаҫат пӗтӗм Югославийӗпех пысӑк хумханусемпе йӗркесӗрлӗхсем пулса иртни ҫинчен пӗлтерет. Италин оккупациллӗ войскисем восстани тӑвакан халӑхсене хыттӑн тыткалаҫҫӗ. Нови Пасар районне Итали войскисен вӑйлӑ подкрепленийӗсене янӑ. Загребран Кӑнтӑр Хорватире партизансен активлӑ ӗҫӗсем ҫинчен пӗлтереҫҫӗ. Кордун районӗнче усташсемпе партизансен пысӑк отрячӗ хушшинче ҫапӑҫусем пулса иртнӗ.

ЖЕНЕВА, июлӗн 28-мӗш. (ТАСС). Францири нимӗҫсен контролӗнче тӑракан Гавас (ОФИ) агентстви серб партизанӗсен активлӑхӗ ҫинчен хӑех пӗлтерет. Июлӗн 25-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле, ҫав агентство пӗлтернӗ тӑрӑх, серб партизанӗсем ҫӗнӗрен массӑллӑ саботаж тунӑ. Белград хӗррисенче продовольствипе боеприпассен складне вут тӗртсе ҫунтарса янӑ. Кунсӑр пуҫне Германи валли акнӑ тырпулсене темиҫе гектар ҫунтарса янӑ.

Агентство ҫавӑн пекех Банатри (Ҫурҫӗр-Хӗвелтухӑҫ Югославия) партизансем массӑллӑ саботажсем тунӑ ҫинчен пӗлтерет.

Францири лару-тӑру йывӑрланса ҫитнӗ

ЛОНДОН, июлӗн 28-мӗш. (ТАСС). «Дейли мейл» хаҫатӑн Мадридри корреспонденчӗ ҫапла ҫырать: Виши правительствин сутӑнчӑклӑ политикине пула халӑх ытла та кӑмӑлсӑрланнӑ пирки, Францин оккупацилемен пайӗнчи лару-тӑру ҫавтери йывӑрланса ҫитнӗ. Чылай вырӑнсенче уҫҫӑнах выступленисем пулнӑ, тесе пӗлтереҫҫӗ. Правительство ҫыннисем нимтума аптӑраса ҫитнӗ, халӑх восстани тума хатӗрленни ҫинчен сӑмахсем ҫӳреҫҫӗ. Ҫакна май июлӗн 25-мӗшӗнче министрсен кабинечӗн чрезвычайнӑй ларӑвӗ пулса иртнӗ.

Правительство ҫине тапӑнассинчен шикленсе, власҫем государство учрежденийӗсене сыхлас ӗҫе вӑйлатнӑ. Правительство ларӑвӗ пыракан ҫурта спецохранӑн 152-мӗш полкӗ тата полицин моторизованнӑй отрячӗсем хураллаcа тӑнӑ. Танк отрячӗсене те хатӗрлесе тӑратнӑ. Правительство ларӑвӗ пуҫланиччен пӗр сехет малтан унта Дарлан тата шалти ӗҫсен ҫӗнӗ министрӗ Пюше пырса ҫитнӗ, вӗсем правительствӑна сыхлас ӗҫе мӗнле организациленине хӑйсем тӗрӗслесе тухнӑ. Ҫакӑнтах Пюше арестсемпе ухтарусем тума полици офицерӗсен пысӑк группине ордерсем панӑ.

Правительство ларӑвӗ пынӑ вӑхӑтра нумай ҫынсене арестленӗ. Петэнӑн ҫывӑх тусӗ пулнӑ Груссар генералӑн резиденцийӗнче тата Тиксье-Виньянкур депутат патӗнче ухтарусем тунӑ. Ҫавӑн пекех Ибарнегарэ депутата та арестлемелле пулнӑ, анчах вӑл тухса тарнӑ.

Парижри радио Франци департаменчӗсенчен пӗринче сехет механизмлӗ пысӑк бомба ҫурӑлни ҫинчен пӗлтерет. Взрыв пулнӑ май шалти ӗҫсен министерстви ҫак ӗҫе тӗрӗслет.

Германин Бласковиц генералне ӗҫрен хӑтарни

НЬЮ-ЙОРК, июлӗн 27-мӗш. «Нью-Йорк таймс» хаҫат пӗлтернӗ тӑрӑх, ютҫӗршывсен дипломачӗсем хушшинче Германин Бласковиц генералне ӑна Польшӑн тыткӑна лекнӗ салтакӗсемпе халӑхӗсене ытлашши тискер-кайӑкла тыткалаҫҫӗ, тесе каланӑшӑн ӗҫрен хӑтарса, Лиможа янӑ, тесе ҫирӗплетеҫҫӗ. (ТАСС).

Грецири хӑрушӑ выҫлӑх

Грецирен килнӗ ҫынсем каласа панӑ тӑрӑх, нимӗҫсемпе итальянецсем Греци ҫӗршывне йӑлтах ҫаратнӑ. Унти халӑх выҫӑпа ҫавтери хытӑ аптӑрать. Германипе Итали мародерӗсем ухтарусем, погромсем тӑваҫҫӗ, ҫынсене персе вӗлереҫҫӗ.

Ҫарату нимӗҫсемпе итальянецсен салтакӗсемшӗн ремесло пулса тӑнӑ. Ҫаратнӑ пурлӑхсемпе япаласене валеҫнӗ чухне нимӗҫсемпе итальянецсен хушшинче юнлӑ тытӑҫусем пулса иртеҫҫӗ. Хуласемпе ялсенчи халӑхсем вӑрӑ-хурахсен тискер ӗҫӗ ҫине питех те тарӑхаҫҫӗ.

Ҫӗрулми, тырпул тата ытти продуктсем туянас шутпа Францин Афины хулинчи посланникӗ Грецирен урӑх ҫӗршывсене тухса кайнӑ тесе пӗлтереҫҫӗ. Вӑл: Франци миссийӗ, Афины хулинчи халӑхсем пекех, выҫӑпа аптӑрать тесе пӗлтернӗ. (ТАСС).

Воскресникре 250 ҫын пулнӑ

КОМСОМОЛЬСКОЕ. Район центрӗнче, культура паркӗ тума июлӗн 27-мӗшӗнче воскресник пулса иртрӗ. Воскресникре служащисем, «Красный маяк» колхоз колхозникӗсем тата Шӑхра ялсоветӗнчи комсомолецсемпе ҫамрӑксем, пурӗ 250 ҫынна яхӑн, пухӑннӑ. Пӗр кун хушшинче юпасем лартма 150, йывӑҫсем лартма 850 шӑтӑк чавнӑ. Парк валли йӗри-тавра юпасем лартса решеткӑсем ҫапмалла туса хунӑ. Воскресникре ҫынсем калама ҫук пысӑк ҫӗкленӳпе тухӑҫлӑн ӗҫлерӗҫ. Уйрӑмӑнах ку ӗҫре зоотехник Агаков, землеустроитель Алексеев, килхуҫи хӗрарӑмӗ Ибатинова, Шӑхра ялсовет председателӗ Долгова юлташсем палӑрчӗҫ. Воскресник ячӗпе пӗр номер стена хаҫачӗ кӑларнӑ. Стена хаҫачӗ организациленӗ Хисеп хӑми ҫине воскресникре уйрӑмӑнах тӑрӑшса ӗҫленӗ 40 ҫынна ытла кӗртнӗ. Ҫитес ҫуркунне халь чавнӑ шӑтӑксем ҫине йывӑҫсем лартса хӑвараҫҫӗ.

П. АРХИПОВ.

Академи театрӗн артисчӗсем районра

ЭЛЕК. Чӑвашсен Академи театрӗнчи артистсем сӳс-кантӑр заводне килсе «Чакка» пьесӑна лартса пачӗҫ.

Выляканҫен йышӗнче РСФСР тава тивӗҫлӗ артисчӗ Б. Алексеев, ЧАССР тава тивӗҫлӗ артисчӗ И. Молодов юлташсем пулчӗҫ.

Спектакле 500 ҫын ытла пырса курнӑ. Тепӗр кунне артистсем пысӑк концерт пачӗҫ.

Ф. ПРИКОВ.
Н. ГРИГОРЬЕВСКИЙ.

Пособи илеҫҫӗ

ПЕРВОМАЙСКОЕ. Ӗҫҫынни депутачӗсен райсовет исполкомӗ ҫумӗнче красноармеецсен семьисене пособи парас тӗлӗшпе ӗҫлекен комисси Хӗрлӗ Ҫара кайнисен семьисем панӑ заявленисене пӑхса тухса, чылай семьесене пособи памалла тунӑ.

Пӑлапуҫ Пашъелӗнчи «Комсомолец» колхоз членӗ Прокопий Ухтеров мобилизаци йӗркипе Хӗрлӗ Ҫар ретне кайнӑ. Киле унӑн арӑмӗпе виҫӗ пӗчӗк ачи юлнӑ. П. Ухтерев семьине комисси пособи памалла турӗ.

Шӑхач ялсоветӗнчи Матвей Фроловӑн, хӑй фронта кайнӑ хыҫҫӑн, киле ӗҫлеймен тӑванӗсем 4 ҫын юлнӑ, вӗсем те халӗ пособи илеҫҫӗ.

В. ДАВЫДОВ.

Тӑрӑшса вӗренеҫҫӗ

Манӑн бригадӑри ҫамрӑксем хӑйсен пӗлӗвне ӳстерессишӗн — пысӑк квалификациллӗ рабочисем пуласшӑн тӑрӑшса вӗренеҫҫӗ. Чылайӑшӗсем производство техникине вӗренсе ҫитрӗҫ, вӗсем ӗҫри дисциплинӑна ҫирӗплетрӗҫ. М. Дубов, В. Антонов, Васильев т. ыт. те техникӑна алла ҫавӑрса илнӗ май, хӑйсен ӗҫне пысӑк пахалӑхпа туса пыраҫҫӗ.

Ӗҫ техникине тӗплӗн вӗренес тӗлӗшпе уйрӑмах пире мастер А. Пикселькин юлташ аван пулӑшать. Вӑл кашни ҫамрӑк мӗнле вӗренсе, ӗҫе хӑнӑхса пынине тӗрӗслесе тӑрать, вӗренӳре тӑтӑшах пулӑшса пырать. Ҫавӑншӑн ӑна эпир хисеплетпӗр. Шкултан вӗренсе тухсан кашниех эпир производствӑра стахановла ӗҫлеме пулатпӑр.

А. ЕФРЕМОВ.
Ҫӗмӗрлери ФЗО шкулӗ.
Возчиксен 1-мӗш бригадин бригадирӗ.

ССР Союзӗнчи Совет Писателӗсен Союзӗн Правленийӗн Президиумӗ
революциллӗ ватӑ деятель, Ленин—Сталин партийӗн шанчӑклӑ ывӑлӗ,
литератор

ФЕЛИКС ЯКОВЛЕВИЧ КОН

1941 ҫулти июлӗн 28-мӗшӗнче вилни ҫинчен пысӑккӑн кулянса пӗлтерет.

ССР Союзӗнчи Совет Писателӗсен
Союзӗн Правленийӗн Президиумӗ.

КРИТИКӐПА БИБЛИОГРАФИ

Халӑх ополченийӗ

Чӑвашгиз ҫак кунсенче пичетлесе кӑларнӑ брошюра (полковник Н. Подорожный «Халӑх ополченийӗ») иртнӗ ӗмӗрсенче ютҫӗршывсенчен килсе тапӑннӑ тӑшмансене хирӗҫ вырӑс халӑхӗ мӗнле ҫапӑҫни ҫинчен кӗскен калать. Автор уйрӑмӑнах халӑх ополченийӗн историне хӑшпӗр фактсемпе ҫутатса парать.

Ютҫӗршыв захватчикӗсем пирӗн ҫӗршыв ҫине тапӑнса кӗни яланах халӑхӑн сарлака массисене интервентсене хирӗҫ ҫӗкленӗ. Халӑх вырӑс ҫӗрне хӑйӗн кӑкрипе хӳтлеме пӗрре ҫеҫ мар ҫӗкленсе тухнӑ: вӑл кӑнтӑрти куҫса ҫӳрекен халӑхсене, монгол-тутар ордисене, тевтон йытӑ-рыцарӗсене, швед феодалӗсене тата 1812 ҫулта французсене («вуник чӗлхене») хирӗҫ ҫӗкленнӗ.

Ҫак тӑшмансене пурне те пирӗн халӑхсем пӗтерсе-пӗтерсе тӑкнӑ. Ун чухнехи вӑрҫӑсенчех кӗрешӗвӗн икӗ форми ҫуралса тухнӑ. Вӗсем — партизанла движени тата халӑх ополченийӗ. Кӗрешӗвӗн ҫак формисем вырӑс халӑхӗ Польша интервенчӗсене хирӗҫ кӗрешнӗ вӑхӑтра (1604—1612 ҫ. ҫ.), шведсене хирӗҫ вӑрҫнӑ Аслӑ Ҫурҫӗр вӑрҫинче (1700—1712 ҫ. ҫ.) тата 1812 ҫулти аслӑ отечественнӑй вӑрҫӑра пысӑк вырӑнта тӑнӑ.

Пирӗн вӑхӑтри кунсенче партизансен отрячӗсем граждӑн вӑрҫи вӑхӑтенче (1918 — 1919 ҫ. ҫ.) белогвардеецсен тылӗнче хаяррӑн ҫапӑҫнӑ, Хӗрлӗ Ҫара питех те пысӑк пулӑшу панӑ.

Халӑх ополченийӗ, партизансен паттӑр кӗрешӗвӗ хальхи аслӑ отечественнӑй вӑрҫӑра та пысӑк вырӑн йышӑнса тӑраҫҫӗ. «Кашни хуларах,—тет Сталин юлташ, — ӑна тӑшман пырса тапӑнас хӑрушлӑх хӑратса тӑрать пулсан, пирӗн халӑхӑн ҫавнашкал ополченине тӑвас пулать, Германи фашизмне хирӗҫ пыракан пирӗн отечественнӑй вӑрҫӑра хамӑрӑн ҫӗршыва хамӑрӑн кӑкӑрсемпе хӳтлес тесе, мӗнпур ӗҫҫыннисене кӗрешӗве ҫӗклес пулать».

Халӑх ополченийӗ — вӑл халӑхӑн хӑватлӑ вӑйӗн иксӗлми ҫӑлкуҫӗ. Вӑл вӑйлӑн ҫапа-ҫапа тӑшмана ҫӗмӗрсе тӑкма пулӑшать. Халӑх ополченине кӗресси — кашни совет гражданинӗн тивӗҫӗ.

Полковник Н. Подорожный ҫырнӑ брошюрӑн содержанийӗ ҫакӑнпах пӗтмест. Унта хӑшпӗр кирлӗ цифрӑсем те пур. Вӗсемпе ӗнтӗ докладсем, калаҫусем туса иртернӗ чухне лайӑхах усӑ курма пулать.

В. МУСС.

„ЧИЕ САЧӖ"

А. П. Чехов писатель хӑйӗн «Чие сачӗ» тесе ят панӑ комедийӗнче нумай ӗмӗрсем хушши пурӑнса иртернӗ дворянла-помещикла строй пӗтсе, хавшаса пынине кӑтартса панӑ. Ку комедире эпир помещиксен ӑруран ӑрӑва куҫса пынӑ чаплӑ именийӗсем чухӑнланса, ним тумасӑр-ӗҫлемесӗр пурӑнакан Гаевсен аллинчен Лопахин пек тӗреклӗ кулаксем аллине куҫса пынине тата дворянла-помещикла строй хуҫисем кирлӗ мар, ытлашши ҫынсем пулса пурӑннине лайӑх куратпӑр.

Лопахинсен праҫник ҫитет. «Халӗ ӗнтӗ чие сачӗ ман. Ман,—тесе ахӑлтатса савӑнать Лопахин кулак 4-мӗш актра.—Турӑҫӑм, господи, чие сачӗ ман. Калӑр мана, ӳсӗр, ухмаха ернӗ, ахаль ҫеҫ ҫапла пек туйӑнать сана, тейӗр... Эп имени туянтӑм, вӑл именире ман асаттепе атте тарҫӑра пурӑннӑ, вӑл именире вӗсене кухня ҫывӑхне те яман... Эй, музыкҫӑсем, выльӑр, ман сире итлес килет. Пырса курӑр, пурте пырса курӑр, Ермолай Лопахин хӑйӗн пурттипе чие садне каснине пырса курӑр, йывӑҫсем ҫӗре ӳкнине курӑр! Дачӑсем туса тултарӑпӑр!..»

Пьесӑри дворян-помещиксен представителӗсем—Гаев, Раневская, Симонов—Пыщик, Аня, Варя — пурнӑҫри ытлашши ҫынсем хӑйсене мӗн кирлине те туймаҫҫӗ, пӗлмеҫҫӗ. Вӗсем, тӗрӗссипе илсен, пурӑнмаҫҫӗ, пурӑнкалаҫҫӗ кӑна. Ӗҫ ҫинчен шухӑшлама пӗлмеҫҫӗ, ют ҫын укҫи хӑй тӗллӗнех хӑйсен кӑсъисене кӗрсе ӳкес ӗмӗтпе ҫеҫ пурӑнаҫҫӗ.

«Камран та пулсан наследство илме май тупсан, пит аван пулнӑ пулӗччӗ,—тет Гаев,—хамӑр Аняна пит пуян ҫӗре качча парсан аванччӗ, Ярославле кайса кинемӗграфиня патӗнче телей шыраса пӑхнӑ пулсан та пит аван пулнӑ пулӗччӗ те. Кинемӗн вӗт ҫав тери пуян.»

Раевская, Гаев, Симонов-Пыщик хӑйсен панкрута тухас умӗн праҫниксем туса ӗҫсе-ҫисе, укҫисене сапаласа, парӑма кӗрсе тулса, хуҫалӑхсене япӑхтарса ярса, пустуй пакӑлтатса иртерсе пурӑнаҫҫӗ, ҫапах та вӗсене кӗтмен ҫӗртенех телей пырса ҫупӑрласа кайкалать: асламӗшӗ 15 пин тенкӗ укҫа ярса парать, ҫав укҫапа Раевская помещица Парижа каять. «Нихӑҫан та шанчӑка ҫухатмастӑп, — тет Пыщик,—Ак ӗнтӗ пӗтӗмӗшпех пӗтрӗ, пӗтрӗм, тетӗп хам шухӑшпа, анчах пӑх та кур,—ман ҫӗр урлӑ чугунҫул каҫса каять... Мана тӳлеҫҫӗ. Малалла ак, паян мартӑк, ыран, каллех мӗн те пулин сиксе тухать. Дашенька 200 пин выляса илет... Ун билет пур.»

Ку телее вӗсене рабочисемпе хресченсем 1917 ҫулта сирпӗнтерсе антарнӑ обществӑллӑ строй парса тӑнӑ. Вӗсем ним ӗҫлемесӗрех тутӑ, иртӗхсе пурӑнаҫҫӗ, ҫав вӑхӑтрах «рабочисем ҫиесси тӳсме ҫук начар ҫиеҫҫӗ, ҫывӑрасса ҫитар ҫине выртмасӑр, пӗр пӳлӗмрех вӑтӑршарӑн, хӗрӗхшерӗн ҫывӑраҫҫӗ, ӑҫта пынӑ унта хӑнкӑла, пӑнтӑх, нӳрлӗх, ӑс-хакӑл енӗпе тасамарлӑх»... (Трофимов студент сӑмахӗнчен).

Ҫакӑ питӗ паха, классикӑллӑ произведение В. О. Алагер юлташ, яланхи пекех, аван куҫарнӑ. А. Н. Толстой Совет писателӗсен 1-мӗш съездӗнче Чехов драмисем ҫинчен ҫапла каланӑччӗ: «Эпӗ Чехова нумай хут вуланӑ. Унӑн кашни фразинчех чӗрӗ ҫын кӑна мар, тип тата эпоха палӑрать», тенӗччӗ. Ҫакӑнтан Чехова куҫарма ҫӑмӑлах марри курӑнсах тӑрать. Ҫапах та чӑвашла изданинче Чехов стилӗ, Чеховӑн кашни типшӗн характерлӑ сӑмах ҫавӑрӑнӑшӗсем, сӑмахсен ритмисем, янравлӑхӗсем, пӗтӗмӗшпе илсен, вырӑсла майлах шӑранса тухнӑ. Кӗске ӑслӑ, пуклак чӗлхеллӗ Епиходов конторщик сӑмахӗсене те Алагер килӗшӳллӗ куҫарма пӗлнӗ, Чехов фразине кунта та вырӑсли майлах юлнине куратпӑр.

Патша цензури «Чие сачӗ» пьесӑран Трофимов студент: «У всех на глазах рабочие едят отвратительно, спят без подушек по тридцати, по сорока в одной комнате», тенисене тата: «Владеть живыми душами — ведь это переродило всех вас, живших раньше и теперь живущих. Так что ваша мать, вы, дядя, уже не замечаете, что вы живете в долг на чужой счет, на счет тех людей, которых вы же не пускаете дальше передней» тенисенӗ кӑларттарса пӑрахтарнӑ пулнӑ. Ку паха сӑмахсем чӑвашла изданине кӗмесӗрех юлнӑ, кивӗрех изданирен куҫарнӑ пулмалла ӑна (асӑннӑ сӑмахсем вырӑсла изданисене чи малтан 1929 ҫулти изданине кӗнӗччӗ). Тепӗр хут кӑларнӑ чух ку сӑмахсене кӗртмесӗр хӑварас марччӗ.

ИВАН МУЧИ.

А. П. Чехов. **«Чие сачӗ»**. 4 пайлӑ комеди. В. Алагер куҫарнӑ. ЧАССР Государство издательстви. Шупашкар. 1941 ҫ. Хакӗ 2 тенкӗ те 50 пус.

Ответлӑ редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

К СВЕДЕНИЮ
студентов Чувашского Государственного Педагогического Института.

Дирекция Чувашского Пединститута сообщает, что учебные занятия на IV курсах начинаются 1 августа, а на всех остальных курсах Педагогического и Учительского Института—с 1 сентября.

2—2 Дирекция.

ЦИВИЛЬСКАЯ ФЕЛЬДШЕРСКАЯ ШКОЛА
НКЗ Чувашской АССР
об'являет прием учащихся на 1941—42 учебный год
НА ОТДЕЛЕНИЕ ПО ПРОФИЛЮ МЕДИЦИНСКИХ СЕСТЕР.

В школу принимаются граждане в возрасте от 15 до 35 лет с образованием не ниже семи лет.

Все поступающие, кроме отличников, подвергаются приемным испытаниям по арифметике, русскому языку и Конституции СССР.

Прием заявлений с 15 июля по 15 августа.

Приемные испытания производятся с 20 по 28 августа, а зачисление в число учащихся—с 28 по 31 августа.

Начало занятий с 1 сентября.

Заявления подаются на имя директора среднемедицинской школы с приложением следующих документов: свидетельство об образовании, свидетельство о рождении, справка о состоянии здоровья, три заверенных фотокарточки. Паспорт пред'является лично.

Стипендия назначается отличникам семилетки и получившим на приемных испытаниях не менее двух третей отметок „отличных" и одной трети „хороших".

Принятые в школу по нуждаемости обеспечиваются общежитием.

Для ответа к документам должны быть приложены 2 марки по 30 коп.

Без уведомления дирекции школы на испытания не выезжать.

АДРЕС: гор. Цивильск, Б.-Советская, 64/15, Фельдшерская школа.

3—1 ДИРЕКЦИЯ.

Фашистла Германири выҫлӑх

Фашистла Германире тухса тӑракан журналсемпе хаҫатсем продовольстви ыйтӑвӗсем тӑрӑх сахал мар статьясем пичетлесе кӑлараҫҫӗ. Гитлерла сутӑнчӑксем ҫавтери ҫуйса ҫыраҫҫӗ, вӗсем выҫӑхса аптӑракан «Виҫҫӗмӗш империн» продовольстви енчен йывӑрлӑх «пулас ҫук» тесе ҫирӗплетеҫҫӗ. Фашистла пичет «таса юнлӑ» кашни нимӗҫ продовольстви карточкисем тӑрӑх пур продуктсене те илме пултарать, тесе халӑха тӗрлӗрен майсемпе лӑплантарма пӑхать. Ҫаксене Германире продовольстви тӗлӗшпе ӗҫ чӑннипе мӗнле тӑнине пытарас шутпа тӑваҫҫӗ.

Европӑри ҫӗршывсене ҫаратма хатӗрленнӗ май, гитлеровецсем Болгарири, Бельгири, Норвегири, Данири, Голландири, Румынири тата Югославири продовольстви ресурсӗсене малтанах шутласа хунӑ. Ҫак ҫӗршывсене туртса илсе, фашистла мародерсем асӑннӑ ҫӗршывсенчи продовольстви запасӗсене йӑлтах туртса илнӗ, оккупациленӗ ҫӗршывсенчи миллионшар ӗҫҫыннисене выҫӑ тӑратса хӑварнӑ.

Туртса илнӗ ҫӗршывсене пӗр хӗрхенмесӗр ҫаратнӑ хыҫҫӑн та гитлерла Германире апат-ҫимӗҫ продукчӗсем ҫитмеҫҫӗ.

Уйрӑм продуктсене, сӑмахран, аш-какай, ҫу тата сахӑр тавраш карточкӑсем тӑрӑх памалли норма Германире 1939 ҫулччен кашни ҫын пуҫне тивнӗ нормӑран икӗ хут ытларах пӗчӗк. Гитлер тата унӑн шайки хуҫаланса тӑнӑранпа фашизм юнлӑ вӑрҫӑсем пуҫарса яричченех Германири халӑх ҫурма выҫӑ пурӑнать. Тӗрӗссипе илсен, Германи халӑхӗ 1933 ҫултанпа, фашистсем «ҫу вырӑнне тупӑсем» тенӗ лозунг кӑларнӑранпа выҫӑ пурӑнӑҫпа пурӑнать.

Нумаях пулмасть Америкӑн Милвокире (Висконсин штачӗ) эрнере пӗрре тухса тӑракан «Юнайтед стэйтс уик» ятлӑ хаҫачӗ Германирен таврӑннӑ Ричард Бойер статьисене пичетлесе кӑларнӑ. Германирен тухса кайнӑ чухне,—тесе ҫырать вӑл,—тӗрмерен тухнӑ пек туйӑнать. Эпӗ чарӑнса тӑнӑ гостиницӑра служащисем продовольстви илмелли усӑ курман талонсене илсе юлнӑ. Эпӗ вӗсенчен хӑшпӗрине укҫа паратӑм, анчах вӗсем пӗчӗк нормӑллӑ аш-какай тата сӗт-ҫу илмелли талонсем ыйтаҫҫӗ.

Фашистла «ученӑйсем» ҫине тӑрсах халӑха ирхине апатланма яшкапа сӗлӗ хывӑхӗнчен хатӗрлеме сӗнеҫҫӗ. «Цайтшрифт фюр фольксэрнэрунг» журнал ҫакӑн пек яшка «питӗ тутлӑ тата нихӑҫан та йӑлӑхтармасть», тесе ҫирӗплетет. «Питех те тутлӑ» яшкана хатӗрлемелли йӗрке ҫакӑн пек: «Пӗр стакан шыв ҫине пӗр кашӑк сӗлӗ хывӑхӗ, кӑштах тӑвар тата ҫӗҫӗ хуламӗш ҫу ямалла». Статья авторӗ ҫакӑн пек яшкана шкул ачисене ҫитермелле, «мӗншӗн тесен ирхине ҫӑкӑр ҫиес килмест, сӗлӗ хывӑхӗнчен хатӗрленӗ яшкана яланах юратса ҫиеҫҫӗ», тесе сӗнет.

Нимӗҫ пичечӗ ҫӑкӑр сахалтарах ҫиесси ҫинчен кашни кун агитацилет. Ку тӗлӗшпе нимӗҫсен «Ди ландваре» хаҫатра пичетлесе кӑларнӑ статья уйрӑмах палӑрса тӑрать. Статья хальхи вӑхӑтра Германире карточкӑсем тӑрӑх ҫӑкӑр памалли норма ҫителӗклӗ, тесе ҫирӗплетет. Статья авторӗ «Ҫӑкӑра ӑстӑнпа ҫимелле» (?!) тесе хӑратса канаш парать.

Ҫакна каламалла: Германи рабочине норма тӑрӑх эрнере 4 кӗренке ҫӑкӑр памалла тунӑ. Фашистла Германире пӗҫерсе кӑларакан ҫӑкӑр пахалӑхӗ питӗ начар. Апат-ҫимӗҫ ӗҫӗн «специалисчӗ» «доктор» Вальдек ҫапла ҫырать: «Тип ҫӑкӑр питҫӑмартисене илемлетет» текен кивӗ пословица хальхи кунсемшӗн юрӑхлӑ пулса тӑрать», тет. «Виҫҫӗмӗш империнче» ҫак пословица мӗнле-ха сасартӑк анлӑн сарӑлнӑ? Ҫав Вальдек ҫирӗплетсе панӑ тӑрӑхах «Германире алламан ҫӑнӑхран, шултра ҫӑнӑхран пӗҫернӗ ҫӑкӑр питех те тутлӑ, халӑх ӑна типӗлле, ҫусӑр, сырсӑр, колбасисӗр е варенисӗр ҫиме килӗштерет».

Гитлерӑн сахалтарах аш-какай тата ҫу ҫиме кирли ҫинчен вӗрентекен ученӑйӗсем тупӑннӑ. Германири халӑха растительнӑй сосискӑсем какайран тунӑ сосискӑсенчен лайӑхрах, тесе ҫирӗплетсе вӗрентеҫҫӗ. Чи малтанах, ҫакӑн пек сосискӑсем «питӗ усӑллӑ», иккӗмӗшӗнчен, ӑна хатӗрлеме ҫӑмӑл, кашниех хатӗрлеме пултарать: кӑмпа, ҫӗрулми, соя—сосискӑсем хатӗр те.

Гитлерла Германин пичечӗ лаша, йытӑ тата кушак какайӗсене ырлать. Ҫу вырӑнне нимӗҫ халӑхне час-часах парафиновӑй ҫу тата «древесной маргарин» параҫҫӗ.

Фашистсем продуктсене суррогатсемпе хутшӑнтарнипе продовольстви кризисӗнчен тухма шутлаҫҫӗ. Ҫӑкӑр ҫине пысӑк хисеппе кукуруза, ҫӗрулми, ҫарӑк тата турӑнӑ улӑмпа утӑ та хутшӑнтараҫҫӗ.

Ҫакӑн пек тӗрлӗрен япаласенчен пӗҫерекен ҫӑкӑра шурӑ тӑвас тесе химиллӗ майпа хлорпа усӑ кураҫҫӗ. Продуктсене фальсификацилеме Германире «апат-ҫимӗҫ шӑршисен» промышленноҫне тунӑ. Унӑн продукцине лайӑх курӑнтӑр тесе начар сортлӑ суррогатсемпе хутшӑнтараҫҫӗ.

Фашистла демагогсем выҫӑ ларакан массӑн кӑмӑлсӑрлӑхне вӑйсӑрлатас тесе тем те тӑваҫҫӗ. Нумаях пулмасть Германин снабжени тата ялхуҫалӑх министерстви ҫакӑн пек кулӑшла распоряжени кӑларнӑ: «Сахӑр, аш-какай тата ҫӑнӑх... хушса илмелли талонсене кӗмӗл, ылттӑн, бриллиант тытакан ҫынсене кӑна параҫҫӗ». Анчах гитлерла Германире халӑх хушшинче ҫав япаласене тытакансем ҫукпа пӗрех.

Калама ҫук пысӑк ҫара вӑрҫӑ-хурахла ҫаратмалли вӑрҫӑсене мобилизацилесе, фашистсем ӗҫлеме пултаракан работниксене ялхуҫалӑхӗнчен уйӑрчӗҫ. Тыткӑна илнисемпе тата фашизм пусмӑрласа тӑракан ҫӗршывсенчен вӑйпа илсе килнӗ рабочисемпе усӑ курни Германири ялхуҫалӑх ӗҫне лайӑхлатма пултараймасть.

Ютҫӗршывсенчи пичет пӗлтернӗ тӑрӑх, фашистсен пусмӑрӗнче пурӑнакан чылай ҫӗршывсенче 1941 ҫулта тырпул аванах мар. Оккупациленӗ ҫӗршывсенче выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес ӗҫ япӑхса кайнӑ, ӑна лайӑхлатас пулсан нумай ҫулсем кирлӗ. Гитлерла юнлӑ вӑрӑ-хурахсем оккупациленӗ ҫӗршывсенче выҫлӑх. Германире хӑйӗнче те выҫлӑх. Ҫаратуллӑ вӑрҫӑ туса пыракан нимӗҫ фашисчӗсен йыткӗтӗвӗсене продуктсем парса тӑрасси кунран-кун йывӑрланать.

Ю. ЛИДИН.

РЕДАКЦИ АДРЕСӖ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторӑн — 0—67, редактор заместителӗн — 3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, ялхуҫалӑхӗпе промышленность пайӗсен — 0—83, ҫырусемпе рабсельковсен пайӗн — 2—30, дежурнӑйӑн — 6—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӑн — 0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 2737. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ , 345. ф. б 58 84 п. л.